

Nummelan osayleiskaavan maisemaselvitys ja -analyysi

2.2.2026

V/HTA

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Perustiedot	1
1.2	Kaavatilanne	1
2	LUONNONPIIRTEET	3
2.1	Geologiset ja geomorfologiset muodostumat	3
2.2	Topografia	3
2.3	Kallio- ja maaperä.....	4
2.4	Kasvillisuus	5
2.5	Vesiolot	7
2.6	Ilmasto.....	7
3	KULTTUURIYMPÄRISTÖ JA -MAISEMA.....	9
3.1	Selvitysalueen varhainen maankäyttö	9
3.2	Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt	10
3.3	Maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt	10
3.4	Asemakaavassa suojellut alueet ja rakennukset	10
3.5	Muinaisjäännökset	11

4	MAISEMAN NYKYTILA	12
4.1	Maisemarakenne	12
4.2	Rakennettu ympäristö maisemassa	12
4.3	Valaistus maisemassa.....	13
4.4	Maisematila	14
4.5	Kaukomaisema	16
5	MAISEMAN OMINAISPIIRTEET JA ALUEKOKONAISUUDET	17
6	ARVOKKAIDEN OMINAISPIIRTEIDEN HUOMIOIMINEN.....	19
	LÄHTEET JA TAUSTA-AINEISTOT	21

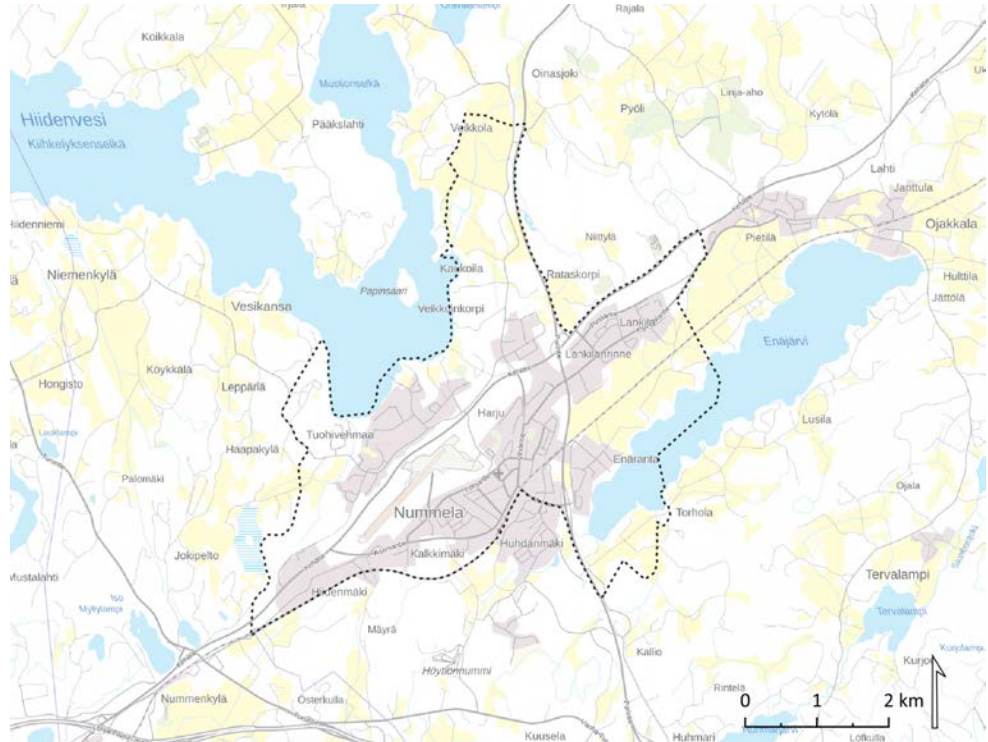
1 JOHDANTO

Näkyvä maisema on luonnon ilmiöiden ja ihmisen toiminnan summa. Maisema muodostuu sen perustekijöistä (elolliset ja elottomat tekijät sekä ihmistoiminnan vaikutus), niiden keskinäisestä vuorovaikutuksesta sekä maisemakuvasta, joka on maiseman visuaalisesti hahmotettava ilmiasu. Eurooppalaisen maisemayleissopimuksen mukaan maisema tarkoittaa aluetta sellaisena kuin ihmiset sen mieltävät, ja jonka ominaisuudet johtuvat luonnon ja/tai ihmisen toiminnasta ja vuorovaikutuksesta.

Selvityksen tavoite on saada kokonaiskuva Nummelan osayleiskaava-alueen maisemasta, jotta alueen merkittävät maisematekijät saadaan nostettua esille. Jatkosuunnittelussa on huomioitava alueen maiseman ominaispiirteiden riittävä säilyminen, ja osayleiskaavassa mahdollisesti esitettävät rakentamisen uudet alueet on sovittava maisemaan mahdollisimman hyvin.

Selvityksessä on tarkasteltu sekä luonnonmaisemalle että kulttuurimaisemalle tyypillisiä piirteitä. Selvityksessä kuvataan alueen sijoittuminen maisemamaakunnassa, alueen suurmaisemat sekä selvitysalueen maisemarakenne ja maisematila. Selvityksessä on huomioitu alueella sijaitsevat valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaat kulttuuriympäristön ja -maiseman elementit. Johtopäätöksinä annetaan suosituksia maiseman huomioimisesta osayleiskaavassa.

Maisemaselvitys on tehty karttatarkastelujen, olemassa olevien inventointitietojen ja muiden lähdeaineistojen sekä maastokäyntien perusteella. Maiseman inventoinnin maastokäynnit sekä raportti tehtiin vuoden 2025 kesän ja syksyn aikana. Ellei toisin mainita valokuvat ja selvityksen lähtötiedot ovat Vihdin kunnalta. Näiden lisäksi on käytetty avointa paikkatietodataa (esimerkiksi Luonnonvarakeskukselta, Maanmittauslaitokselta ja Geologian tutkimuskeskukselta).

Kuva 1. Selvitysalue sijaitsee Vihdin Nummellassa, ja sen raja on merkitty mustalla katkoviivalla. (Taustakartta © Maanmittauslaitos)

1.1 Perustiedot

Selvitysalue sijaitsee läntisellä Uudellamaalla eteläisen rantamaan maisemamaakunnassa. Sen maisemaseutu on Eteläinen viljelyseutu. Selvitysalue kuuluu Länsi-Uudenmaan kulttuuriseutuun. Vihdin maisemaa leimaavat vesistöt, kumpuilevat viljelymaisemat ja harjut. Maisemalle tyypillisiä elementtejä ovat pohjoisesta etelään suuntautuvat jokilaaksot, savikot ja niiden välissä sijaitsevat metsäiset selänteet. I Salpausselän (SS I) merkitys maisemassa on huomattava.

Selvitysalueella on Uudenmaan suurmaisematyypeistä Salpausselkiä ja Selänteitä. Salpausselän ylängöt ovat Uudellamaalla kulttuurisia rajavyöhykkeitä ja maiseman jakajia. Uudenmaan maiseman suurmuodoista selvitysalueella on I Salpausselkä lähiympäristöineen, joka salpaa Lohjanjärven ja Hiidenveden sokkeloiset järvet omaksi vesistöalueekseen. Tielinjaukset ovat paikoin vanhoja, sillä uusi tiestö on rakennettu vanhan päälle. Harjua pitkin on muun muassa kulkenut keskiaikainen tie. Salpausselän ulkopuolella alueelle tyypillisiä ovat pienipiirteiset ja vaihtelevat maastonmuodot.

Selvitysalue sijaitsee Vihdin suurimman taajaman, Nummelan, keskustassa ja sen ympäristössä Hiidenveden ja Enäjärven välissä. Nummelan taajama syntyi Härköilän ja Ridalin kylien alueelle 1800-luvun lopulla Hyvinkää–Hanko-rautatien varteen ja sai nimensä sinne perustetusta rautatieasemasta. Aseman nimi valittiin läheisen, Torholan kylässä sijainneen Nummelan kestäkievarin nimen mukaan. Aseman nimeksi oli ehdolla myös läheisen Tuusan tilan ruotsinkielinen nimi Tusa. Nummi merkitsee ’kuivaa hiekkaperäistä maata’ sekä ’ympäristöään korkeampaa metsämaata tai kumpareta’, joka kuvaa hyvin I Salpausselän mäntykankaalla sijaitsevaa seutua.

Selvitysalueen pinta-ala on noin 21 km². Selvitysalueelle ovat luonteellisesti maaston voimakkaat korkeuserot, suuret vesialueet sekä Nummelan asemakaavoitetun taajaman pientalovaltainen rakennuskanta. Alueen reunoilla on peltotalueita maaston alavissa kohdissa. Suurimmat liikennealueet selvitysalueella ovat valtatie 2 ja 25 sekä Hyvinkää–Hanko-rata sekä Salpausselällä sijaitseva Nummelan lentokenttä (EFNU).

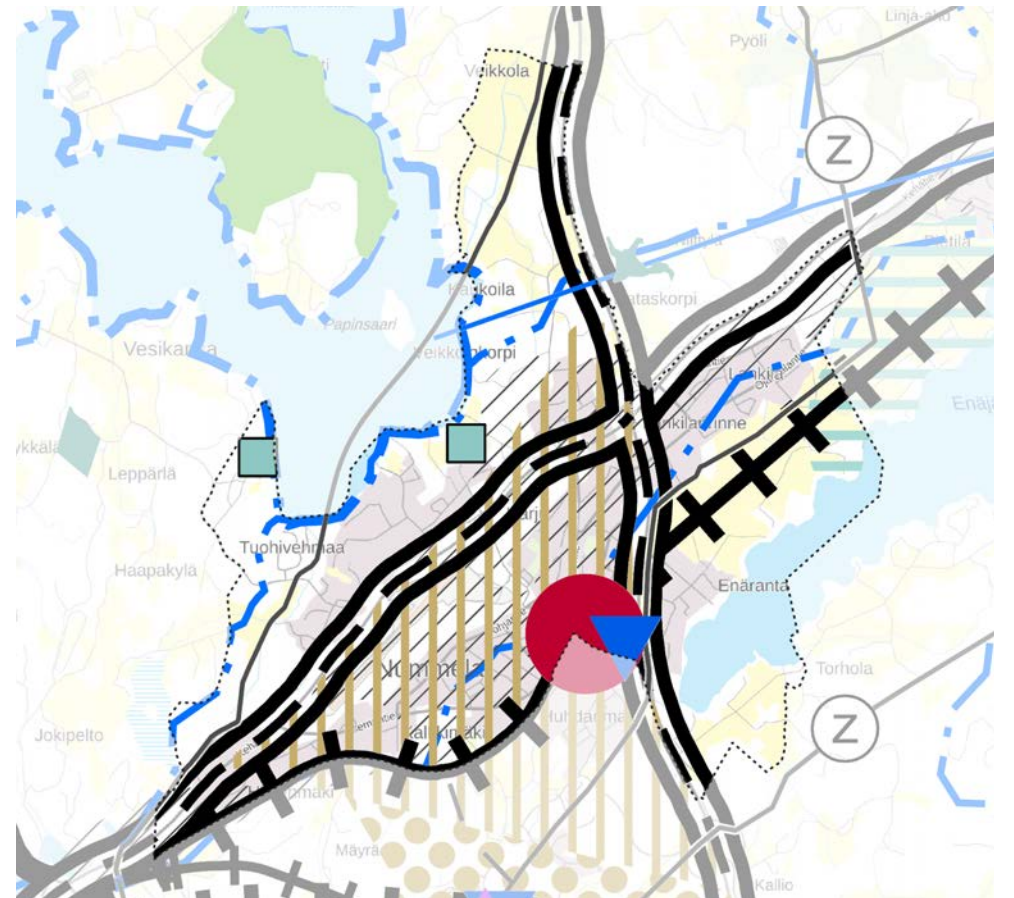

Kuva 2. Maiseman suurmuodot selvitysalueen ympäristössä. Kuvasta näkyy Uudenmaan suurmaisematyyppit: selänteet (tumman vihreä) ja Salpausselkä (musta). Selvitysalueen likimääräinen sijainti on merkitty punaisella ympyrällä. (© Uudenmaan liitto)

1.2 Kaavatilanne

Maakuntakaava on kaavoista yleispiirteisien, ja se toimii ohjeena tarkemmalle alueidenkäytön suunnittelulle. Maakuntakaavalla päätetään maakunnan alueidenkäytön suuret linjaukset pitkälle tulevaisuuteen. Maakuntakaavassa on myös maiseman ja sen muodostumisen kannalta olennaisia kohteita, jotka esitellään seuraavissa kappaleissa. Maiseman kannalta selvitysalueen maakuntakaavassa olennaisimpia merkintöjä ovat muun muassa Vuorelan koulukoti ja Kopun kartano sekä Luontolan ja Päivölän virkistyskodit, jotka on merkitty sinisellä neliöllä kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeiksi alueiksi. Punaisella ympyrällä on merkitty Nummelan keskusta keskustatoimintojen alueeksi, jonka itäpuolella on liityntäpysäköinnin sininen kolmiomerkintä. Nummelan taajaman alue on maakuntakaavassa merkitty ruskealla viivoituksella taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeeksi.

Nummelanharjun alue on puolestaan merkitty sinisellä pistekatkoviivalla pohjavesialueeksi sekä mustalla viivoituksella arvokkaaksi geologiseksi muodostumaksi. Lisäksi Hiidenvesi on merkitty sinisellä pistekatkoviivalla vedenhankinnan kannalta arvokkaaksi pintavesialueeksi. Selvitysalueen itäosassa Enäjärven pohjoispuolella alkaa turkoosilla vaakaviivoituksella merkitty kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeä alue: Enäjärven kulttuurimaisema. Selvitysalueen itäosassa kulkee Kopula-Nurmijärvi 110 kV voimajohto. Kaavaan on myös merkitty Hanko-Hyvinkää -rata sekä Valtatiet 2 ja 25.

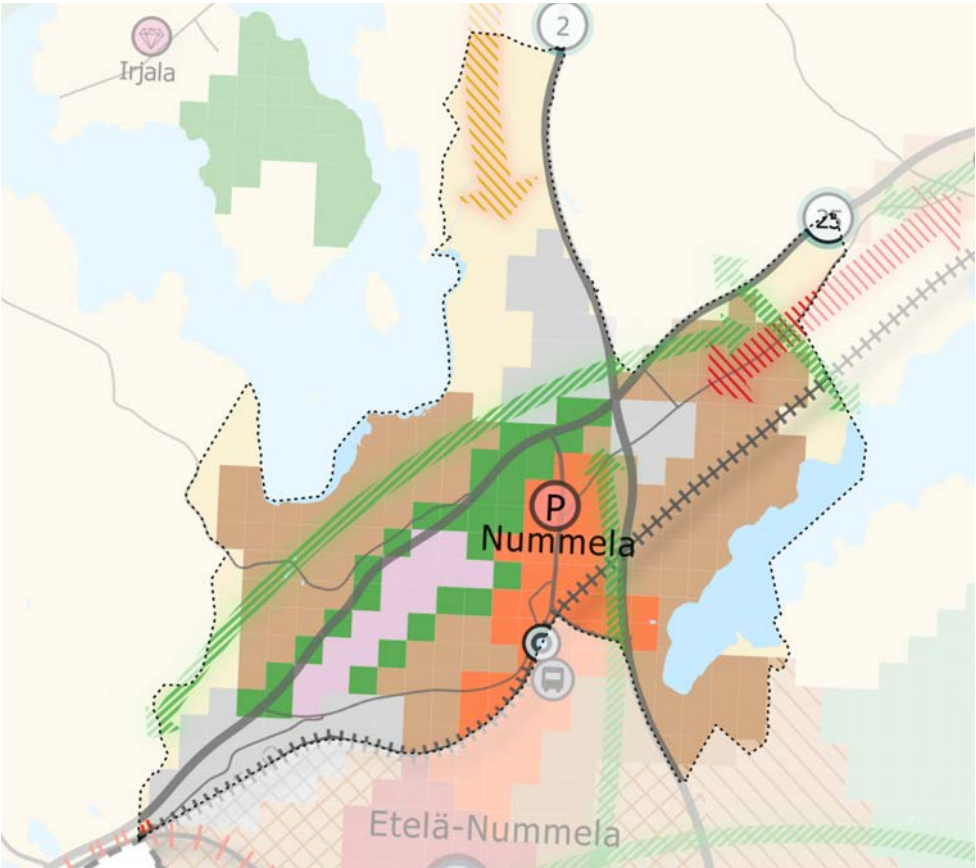
Kuva 3. Voimassa olevien maakuntakaavojen epävirallinen yhdistelmä 13.3.2023. Selvitysalue on rajattu mustalla pistekatkoviivalla. (© Uudenmaan liitto, Taustakartta © Maanmittauslaitos)

Yleiskaavan tarkoituksena on kunnan tai osa-alueen yhdyskuntarakenteen ja maankäytön yleispiirteinen ohjaaminen ja toimintojen yhteensovittaminen. Siinä esitetään tavoitellun kehityksen periaatteet ja osoitetaan alueiden pääkäyttötarkoitus. Yleiskaava laaditaan koko kunnan alueelle tai osalle kunnan aluetta, ja se ohjaa asemakaavoitusta sekä muuta suunnittelua ja rakentamista.

Vihdin strateginen yleiskaava kattaa koko kunnan, ja siinä linjataan strategisesti alueidenkäytöstä ja muodostetaan kokonaiskuva kunnan maankäytön tavoitellusta kehityksestä pitkällä aikavälillä. Kaavakartta jakautuu *Yhdyskuntarakenteen ohjaus* -pääkarttaan ja kahteen teemakarttaan: *Luonto- ja kulttuuriarvot sekä virkistys* -karttaan ja *Kestävä liikenne ja yhdyskuntahuolto* -karttaan. Kaava hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 21.9.2020, ja se sai lainvoiman 19.10.2021, ja sen päivitys sisältyy kunnan kaavoitusohjelmaan vuosille 2026-2028.

Maiseman kannalta olennaisimpia merkintöjä ovat punaiset keskustoimintojen alueet, Nummelan keskustan palvelukeskittymä (P), ruskeat tiivistyvän taajaman alueet, vaaleanpunainen lentokenttäalue, harmaat tuotanto- ja varastotoiminnan alueet, vihreät virkistysalueet ja vaalean ruskeat maanseutuelinkeinojen alueet. Lisäksi Ojakkalan suuntaan on merkitty punaisella nuolella yhdyskuntarakenteen kehittämiskäytävä, Vihdin kirkonkylän suuntaan keltaisella nuolella yhdyskuntarakenteen jäsentämistarve ja vihreillä nuolilla tarpeet viheryhteyksille. Karttaan on myös merkitty merkittävimmät liikenneväylät ja raideyhteys sekä vesialueet.

Luonto- ja kulttuuriarvoista sekä virkistyksestä maisemaan vaikuttavat edellä mainittujen kohteiden lisäksi maakunnallisesti arvokas Nummelanharjun (H) taajama-alueen merkittävä ulkoilu- ja virkistysyhteys (siniset nuolet), Kokkokallion ympäristö (Ko), paksulla sinisellä katkoviivalla merkityt virkistysrantavyöhykkeet sekä erilaiset kulttuuriympäristöt sekä maisemassa erottuvat ohuella sinisellä katkoviivalla merkityt valuma-alueen rajat ja Nummelanharjulle muodostuva sinisellä viivoituksella merkitty pohjavesialue.

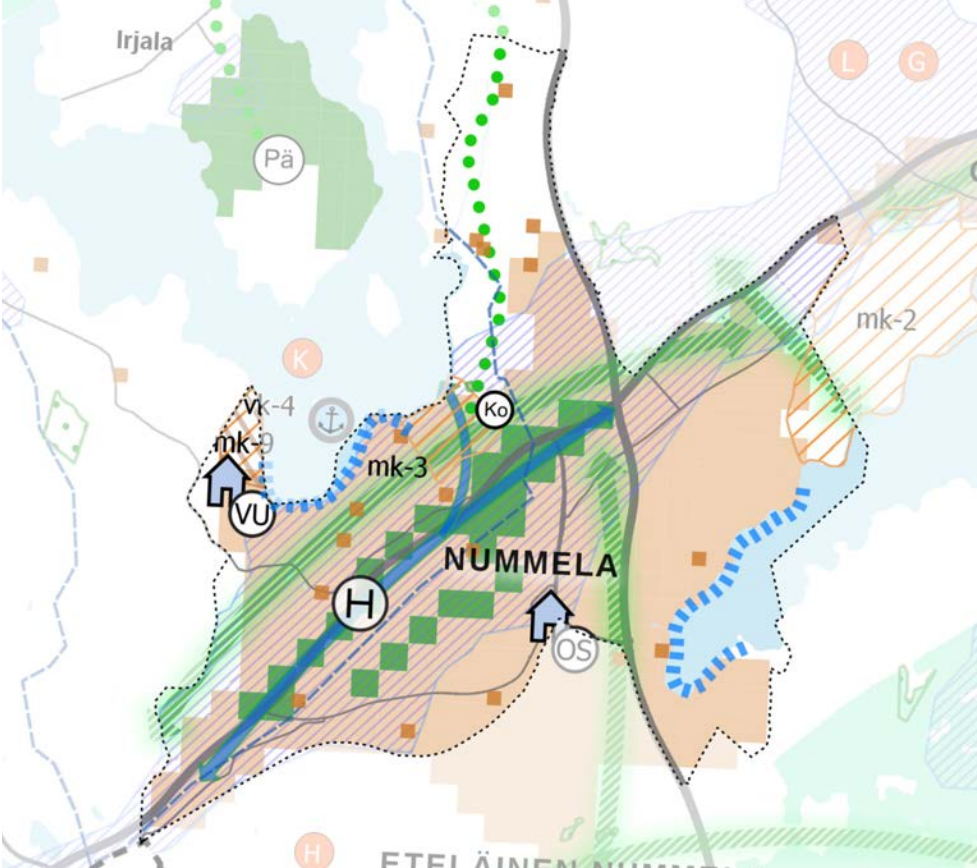
Kuva 4. Vihdin strategisen yleiskaava: Yhdyskuntarakenteen ohjaus. Selvitysalue on rajattu mustalla pistekatkoviivalla.

Valtakunnallisesti arvokas kohde selvitysalueella on Vuorelan koulukoti (vk-4), ja maakunnallisesti arvokkaita kulttuuriympäristöjä ovat ruskealla viivoituksella merkityt Enäjärven kulttuurimaisema (mk-2), Kopun kartano sekä Luontolan ja Päivölän virkistyskodit (mk-3) sekä Vuorelan koulukoti (mk-9). Rakennussuojelukohteita on Vuorelan koulukoti (Vu) ja Osuuskauppa Aurantalo (OS). Lisäksi ruskeilla neliöillä on merkitty muinaisjäännökset tai muut kulttuuriperintökohteet.

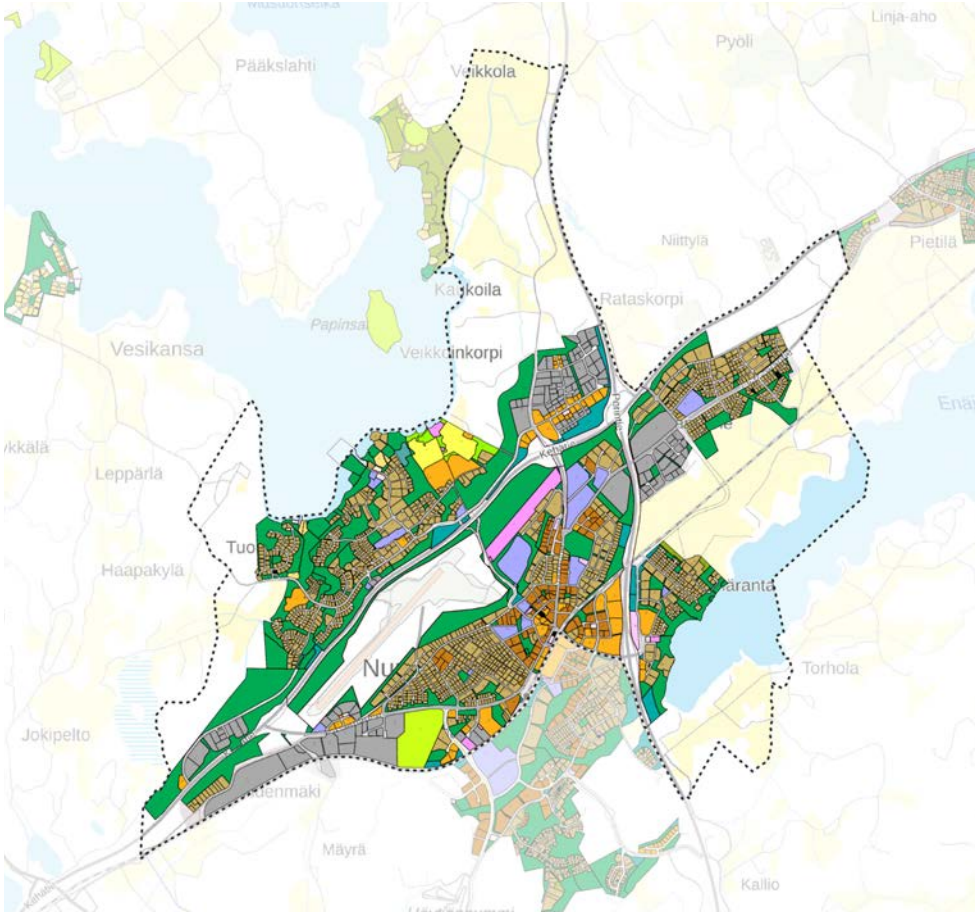
Liikenteen osalta maiseman ja sen muodostumisen kannalta tärkeimpiä merkintöjä kaavassa ovat olemassa olevien pääliikenneväylien lisäksi vaaleanpunaisella merkitty intensiivinen joukkoliikenteen vyöhyke, vaaleanpunaisella ruudukolla merkitty joukkoliikenteen käytävä, vaaleanpunaisella nuolella merkitty joukkoliikenteen laatukäytävä, vihreällä ruudukolla merkitty kävelyn ja pyöräilyn ydinalue, vaaleanpunaisella neliöllä merkitty kestävä liityntäpysäköintialue sekä oransseilla symbolikatkoviihoilla merkityt seudulliset kävelyn ja pyöräilyn yhteydet (ympyrät olemassa olevia, nelikulmiot yhteystarpeita). Yhdyskuntahuollon osalta maiseman ja sen muodostumisen kannalta tärkeimpiä merkintöjä kaavassa ovat voimajohdot (z) ja teollisuuden konsultointivyöhykkeet (punainen huutomerkki).

Asemakaava on yksityiskohtaisin kaavamuoto, joka luo edellytykset rakentamiselle. Asemakaavoja laaditaan taajama- tai muille alueille, joille on suunnitteilla tiiviimpää rakentamista. Asemakaavassa määritellään yksityiskohtaisesti alueidenkäytön järjestäminen, kehittäminen ja rakentamistapa.

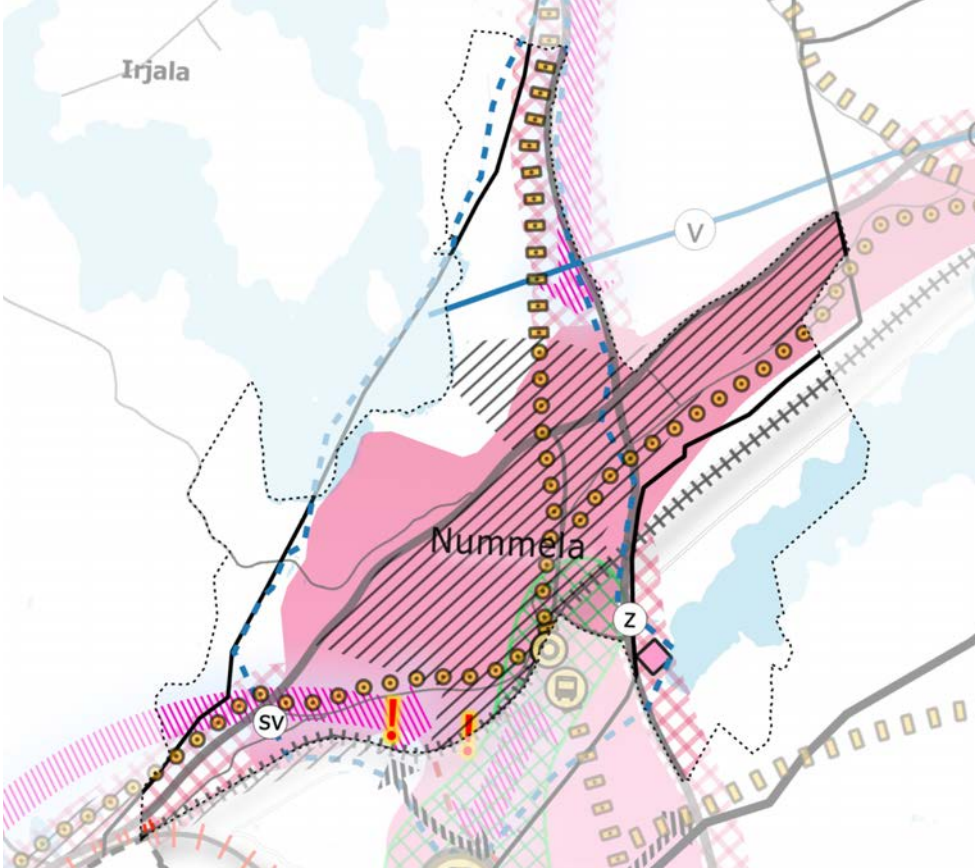
Ajantasa-asemakaavasta huomataan, että suuri osa selvitysalueesta on asemakaavoitettu. Asemakaavoista erottuu erilaiset asumisen- (ruskeat), viher- (vihreät), teollisuuden (harmaat) ja palvelujen (violetit ja oranssit) alueet. Laajimmat asemakaavoittamattomat alueet ovat Nummelan taajamaa ympäröiviä pelto- tai metsä-alueita.

Kuva 5. Vihdin strategisen yleiskaava: Luonto- ja kulttuuriarvot sekä virkistys. Selvitysalue on rajattu mustalla pistekatkoviivalla.

Kuva 6. Ajantasa-asemakaava selvitysalueella. Selvitysalue on rajattu mustalla pistekatkoviivalla. (Taustakartta © Maanmittauslaitos)

Kuva 7. Vihdin strategisen yleiskaava: Kestävä liikenne ja yhdyskuntahuolto. Selvitysalue on rajattu mustalla pistekatkoviivalla.

2 LUONNON-PIIRTEET

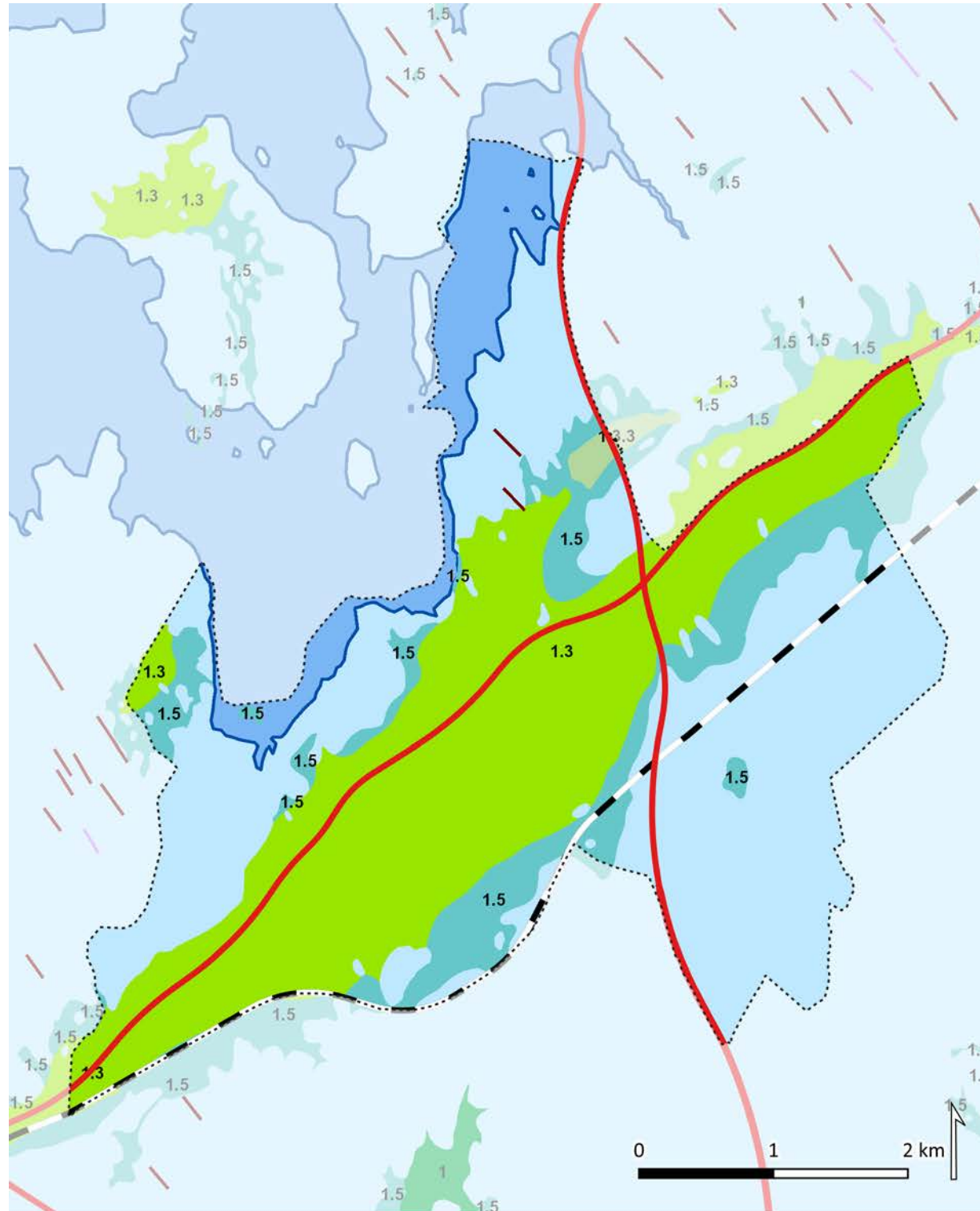
2.1 Geologiset ja geomorfologiset muodostumat

Viimeisen Veiksel-jääkauden päätyttyä noin 10 000 vuotta sitten selvitysalue oli kokonaan veden alla. Litorinameren ollessa laajimmillaan (noin 5000 eaa.) meri peitti selvitysalueen pohjoisosan Oinasjoen alueella sekä Hiidenveden ranta-alueineen.

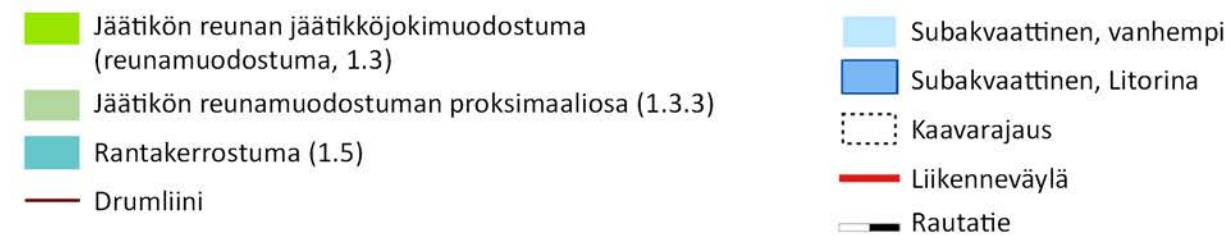
Jäätikkösyntyisiä muodostumia selvitysalueella on mannerjäätikön reunan eteen jääkauden loppuvaiheessa (noin 12 000 vuotta sitten) kerrostunut eteläisin Salpausselkä (SS I), joka sijaitsee koillis-lounaissuuntaisesti selvitysalueella. Reunamuodostuma rantakerrostumineen peittää alleen suuren osan selvitysalueesta. Reunamuodostuma on pääosin hiekkaa ja rantakerrostumat karkeaa hietaa. Selvitysalueen pohjoisosassa on lisäksi kaksi drumliinia, jotka ovat mannerjäätikön suuntaisesti syntyneitä pitkulaisia moreeniselänteitä, joilla on usein kalliosydän.

2.2 Topografia

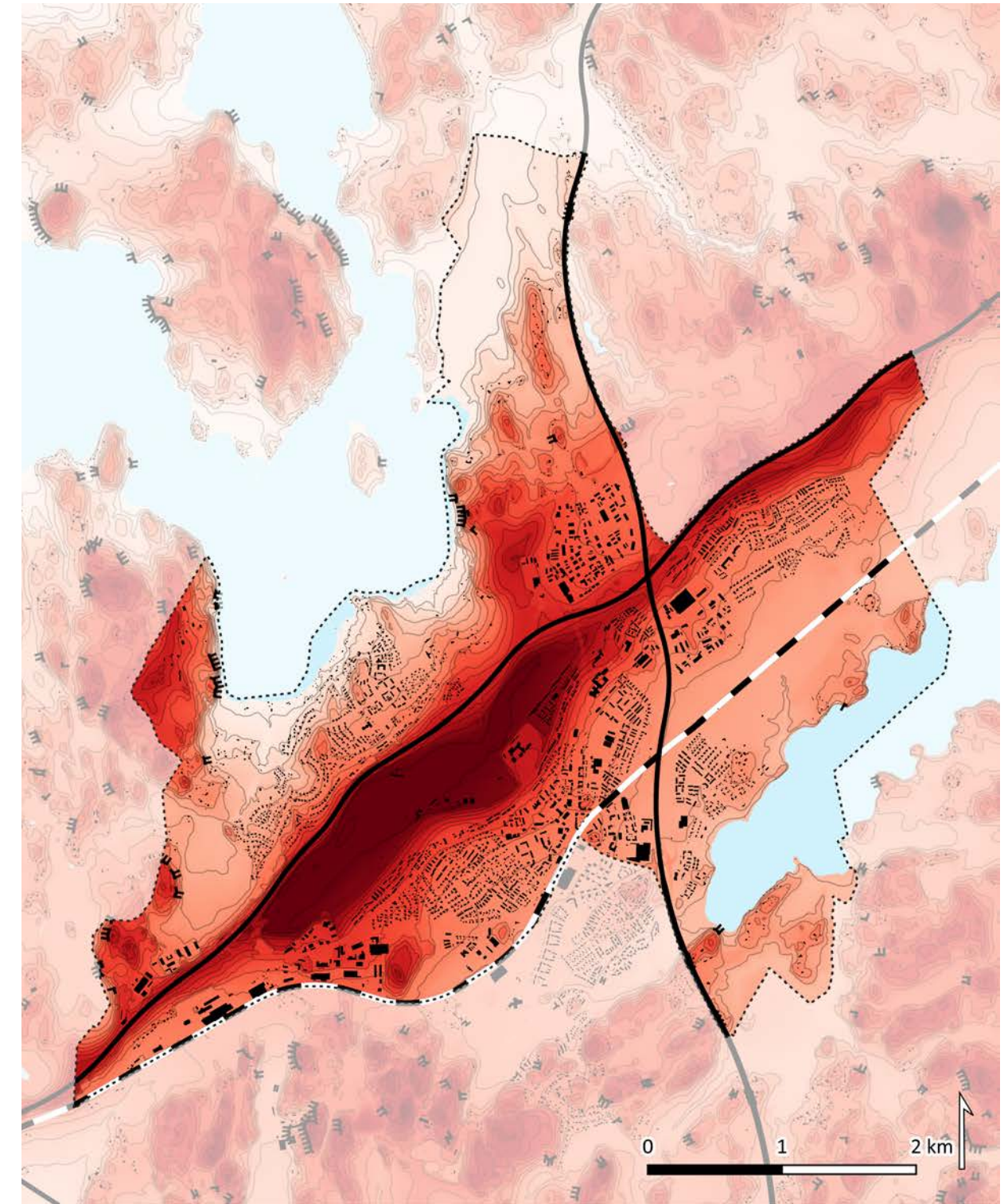
Vihdin maisemallisesti näyttävän jääkauden vaiheista kertova kohde on I Salpausselkä (Nummelanharju). Selvitysalueen maastonmuotoja hallitsee koillis-lounaassuuntainen Salpausselän muodostama selännealue, jossa on paikoin jyrkähköt rinteet. Varsinaisia jyrkänteitä esiintyy paikoitellen pienipiirteisempien kallioselänteiden reunoilla, esimerkiksi Hiidenveden rantojen läheisyydessä. Korkeat kalliomäet ja niiden väliset alangot muodostavat selvitysalueella laaksojonoja.

Muinaisrannat ja jäätikkösyntyiset maaperämuodostumat

Kuva 8. Muinaisrannat ja jäätikkösyntyiset maaperämuodostumat selvitysalueella (Maastotietokanta (muokattu) © Maanmittauslaitos 06/2025, Muinaisrannat ja Jäätikkösyntyiset maaperämuodostumat © Geologian tutkimuskeskus 2025).

Topografia

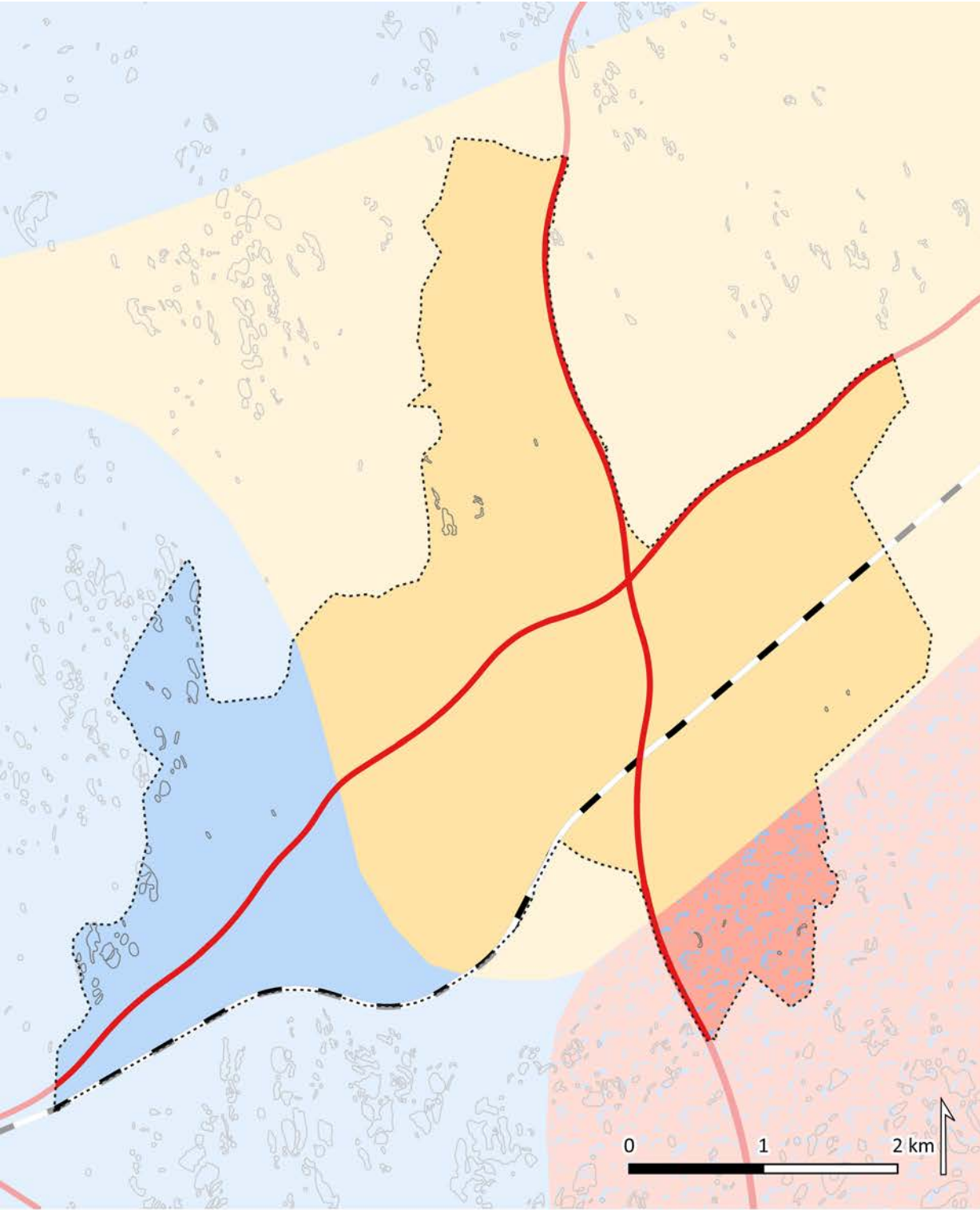
Kuva 9. Selvitysalueen topografia (N2000 korkeusjärjestelmässä) (Maastotietokanta ja Korkeusmalli (muokattu) © Maanmittauslaitos 06/2025).

Korkeuserot ovat selvitysalueella paikoin suuret. Korkein kohta selvitysalueella on Nummelanharjun laella lentokentän läheisyydessä, noin 117 metrissä (N2000 korkeusjärjestelmässä), maaston laskiessa kymmeniä metrejä sen molemmin puolin, mikä on Salpausselille tyypillistä. Selvitysalueen matalin kohta on Hiidenveden rannassa sekä Oinasjoella noin 30 metrissä. Maasto laskee myös Enäjärven rannassa noin 50 metriin.

2.3 Kallio- ja maaperä

Kallioperä muodostaa maaston ja maiseman perusrungon. Kallioperä on selvitysalueella pääosin granodioriittia, joka on plagioklaasista, kalimaasälvästä ja kvartsista sekä tummista mineraaleista koostuva graniittia muistuttava syväkivilaji. Selvitysalueen länsiosan kallioperä on paragneissiä, joka on muodostunut alun perin merenpohjaan kerrostuneista savista ja hiekoista. Paragneissi on metamorfinen, rakenteeltaan suuntautunut kivilaji. Alueen kaakkoisosan kallioperä on graniittia, joka on yleensä kalimaasälvästä, plagioklaasista, kvartsista ja kiilteestä koostuva kova ja kestävä Suomessa hyvin yleinen syväkivilaji. Kuvasta nähdään myös, että alueella on avokallioesiintymiä, jotka sijoittuvat pääasiassa Salpausselän ulkopuolisten mäkien lakialueille.

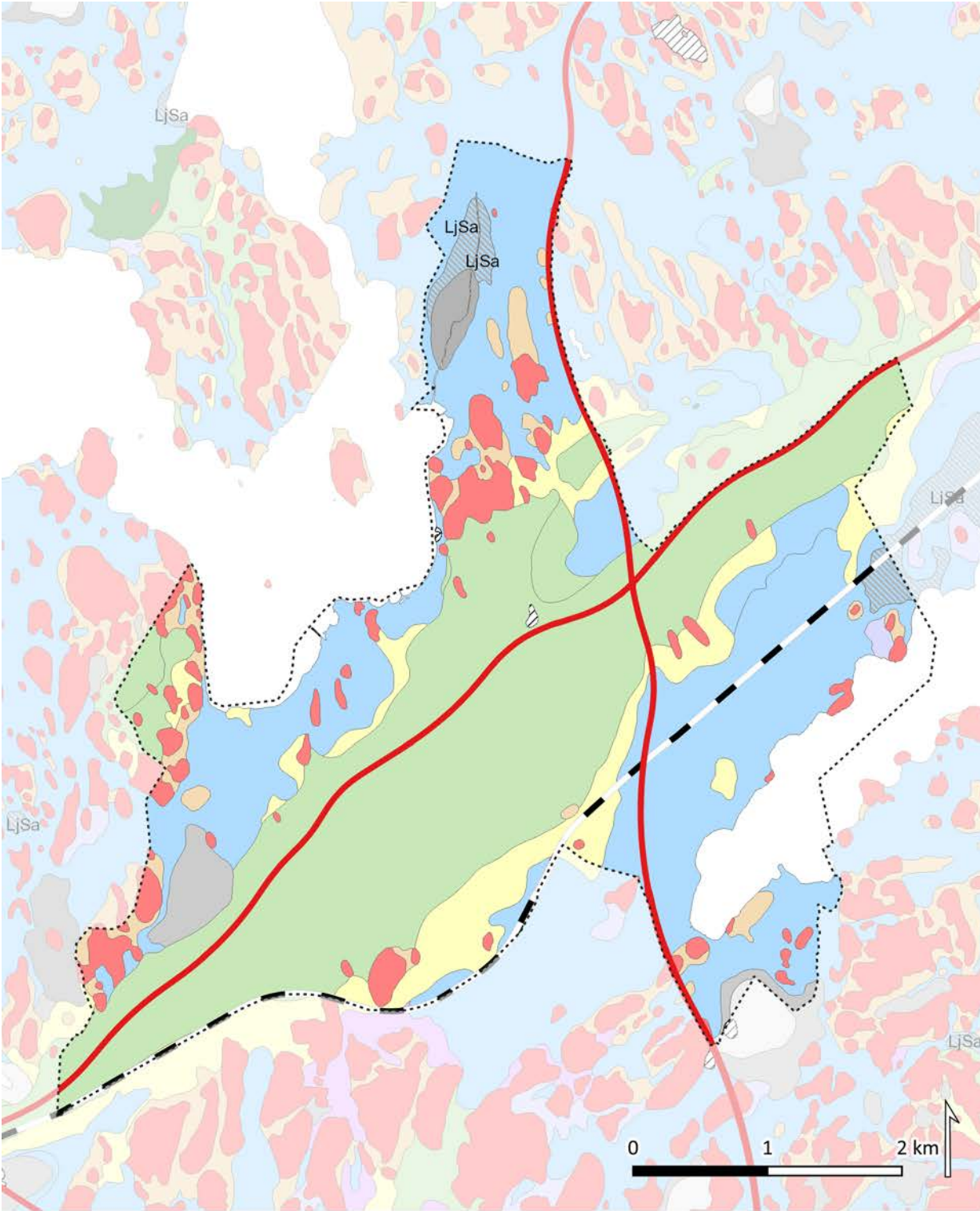
Selvitysalueen maaperää leimaavat Salpausselän karkearakeiset maalajit sekä järvien rantojen ja alankojen savimaat. Salpausselkä koostuu pääasiassa hiekasta, jonka liepeillä rantakerrostumat ovat karkeaa hietaa. Selvitysalueella on kalliomaita maaston korkeimmissa kohdissa pääasiassa Salpausselän ulkopuolella. Alavissa kohdissa Hiidenveden, Enäjärven ja Oinasjoen alavilla laaksoalueilla esiintyy saven lisäksi paikoitellen liejua ja turvetta. Selvitysalueella on täytemaata niukasti.

Kallioperä

Graniitti	Avokallio	Liikenneväylä
Paragneissi	Kaavarajaus	Rautatie
Granodioriitti		

Kuva 10. Selvitysalueen kallioperä ja avokalliot (Maastotietokanta (muokattu) © Maanmittauslaitos 06/2025, Kallioperä © Geologian tutkimuskeskus 2025).

Maaperä

Kallioma	Savi	Täytemaa
Hiekka- tai soramoreeni	Liejusavi (LjSa)	Vesi (Ve)
Hiekka	Lieju	Kaavarajaus
Karkea hietä	Rahkaturve	Valtatie
Hiesu	Saraturve	Rautatie

Kuva 11. Selvitysalueen maaperä (Maastotietokanta (muokattu) © Maanmittauslaitos 06/2025, Maaperä © Geologian tutkimuskeskus 2025).

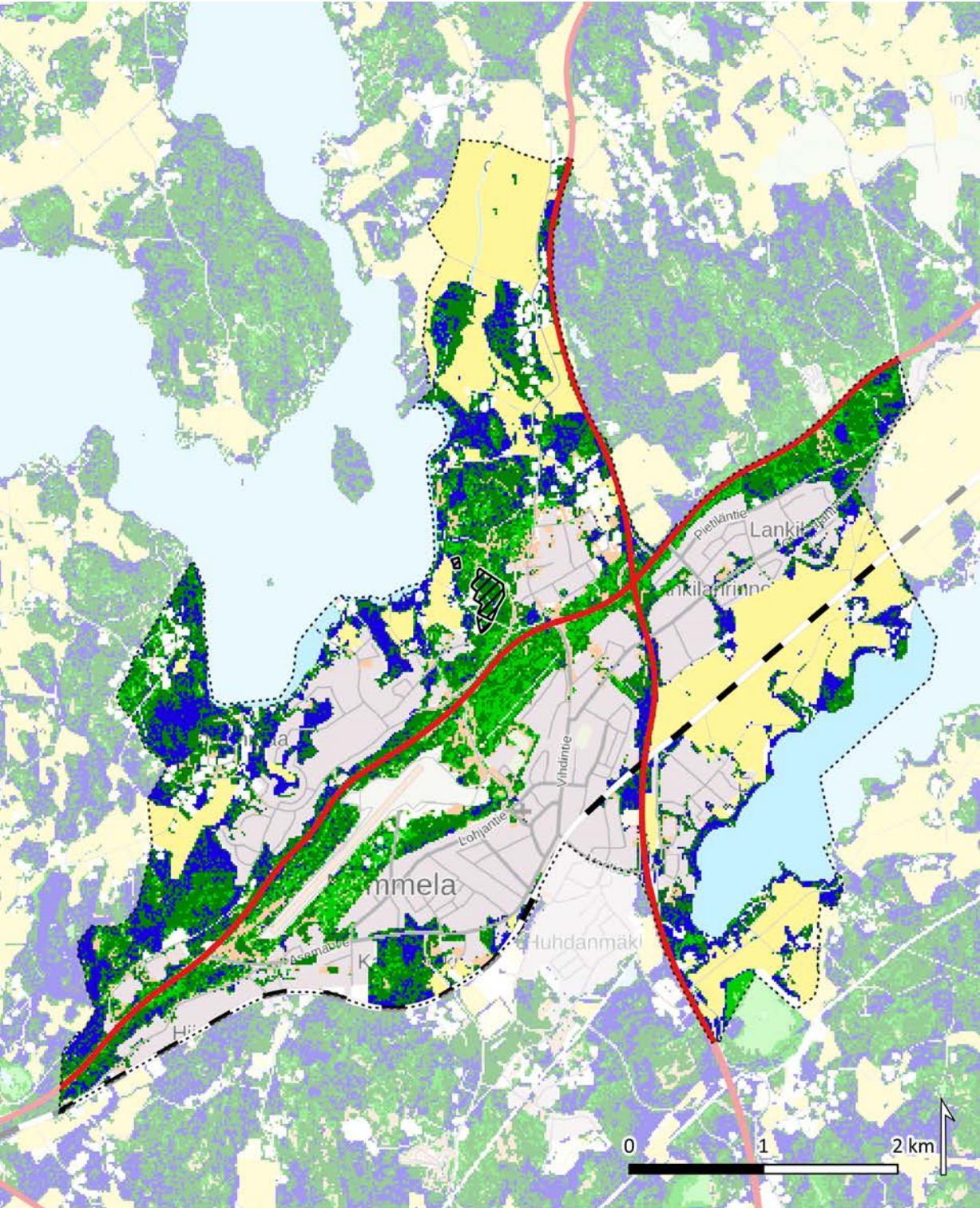
2.4 Kasvillisuus

Vihti kuuluu eteläboreaaliseen kasvillisuusvyöhykkeeseen. Selvitysalueella kasvillisuus vaihtelee lehdestä kuivaan kankaaseen ja karukkokankaaseen. Eniten alueella on lehtomaisia, tuoreita ja kuivahkoja kankaita. Lehdot ja lehtomaiset kankaat sijaitsevat pääosin alavilla ja ranta-alueilla, ja maaston noustessa muun muassa Salpausselälle kasvupaikka vaihtuu tuoreen kankaan kautta kuivaksi kankaaksi, jossa on paikoin myös kalliomaita ja hietikoita. Karukkokangasta ja suoalueita on alueella vähän. Metsäiset alueet ovat pääosin melko yhtenäisiä, mutta paikoin pirstaleisia. Selvitysalue rajautuu etelässä sekä koillisessa laajoihin yhtenäisiin metsäalueisiin.

Selvitysalueella puuston latvuspeittävyys on suurelta osin yli 65 %. Salpausselän ja Veikkokorven Kokkokallion lakialueilla latvuspeittävyys on hieman matalampi, noin 40–60 %. Myös taajamassa ja sen läheisyydessä latvuspeittävyys laskee entisestään alle 30 %:iin. Vastaavasti puuston ikä on korkeimmillaan Salpausselällä ja Veikkokorven alueella, noin 60–100-vuotiaista, mutta paikoin myös yli 100-vuotiaista. Nuorempaa puustoa löytyy taajamasta sekä Tuohivehmaan, Oinasjoen, Porintien ja Enäjärven rantojen alueilta, joissa puuston ikä on noin 0–30-vuotta.

Selvitysalueella on myös peltoja, joista suurimmat yhtenäiset pellot sijaitsevat Enäjärven ja Oinasjoen lähialueiden alavilla laaksoalueilla. Selvitysalueella on lisäksi muita viher- ja virkistysalueita, kuten metsiä, muita puustoisia alueita ja niittyjä sekä taajama-alueiden kasvillisuutta.

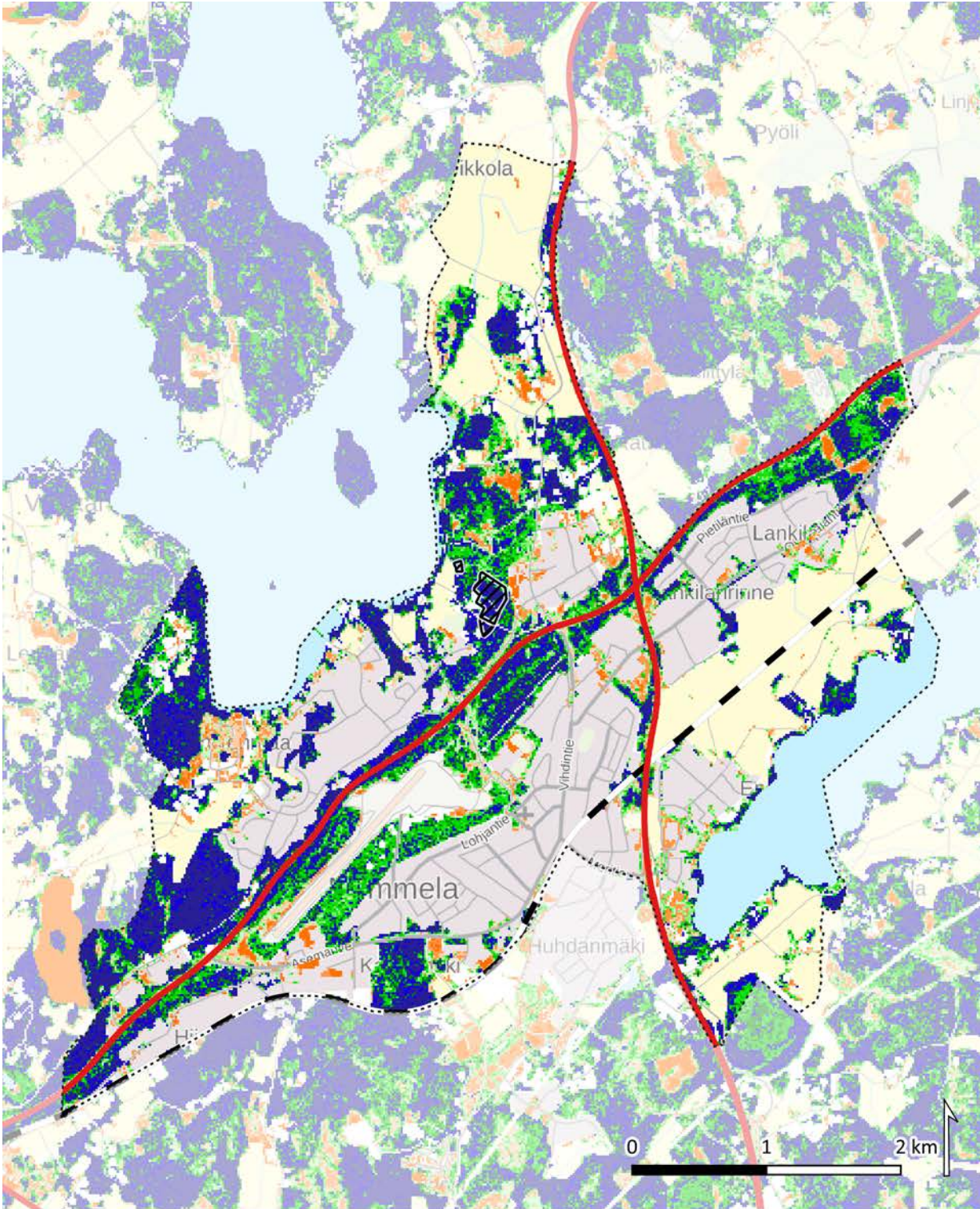
Selvitysalueella on kolme yksityisillä mailla olevaa luonnonsuojelualuetta, jotka sijaitsevat Nummellan keskustan pohjoispuolella Päivölässä. Päivölän lähteikkö ja Päiväranta (Ilmari Hiitonen) sijaitsevat samassa paikassa, ja niiden itäpuolella sijaitsee Päivölän luonnonsuojelualue.

Kasvillisuus ja luonnonsuojelu

Lehto	Karukkokangas	Kaavarajaus
Lehtomainen kangas	Kalliomaat ja hietikot	Liikenneväylä
Tuore kangas	Maatalousmaa	Rautatie
Kuivahko kangas	Luonnonsuojelualue	
Kuiva kangas	Järvi	

Kuva 12. Kasvillisuus ja luonnonsuojelu selvitysalueella (Maastotietokanta (muokattu) © Maanmittauslaitos 06/2025, Monilähteinen valtakunnan metsien inventointi © Luonnonvarakeskus).

Puuston latvuspeittävyys (%)

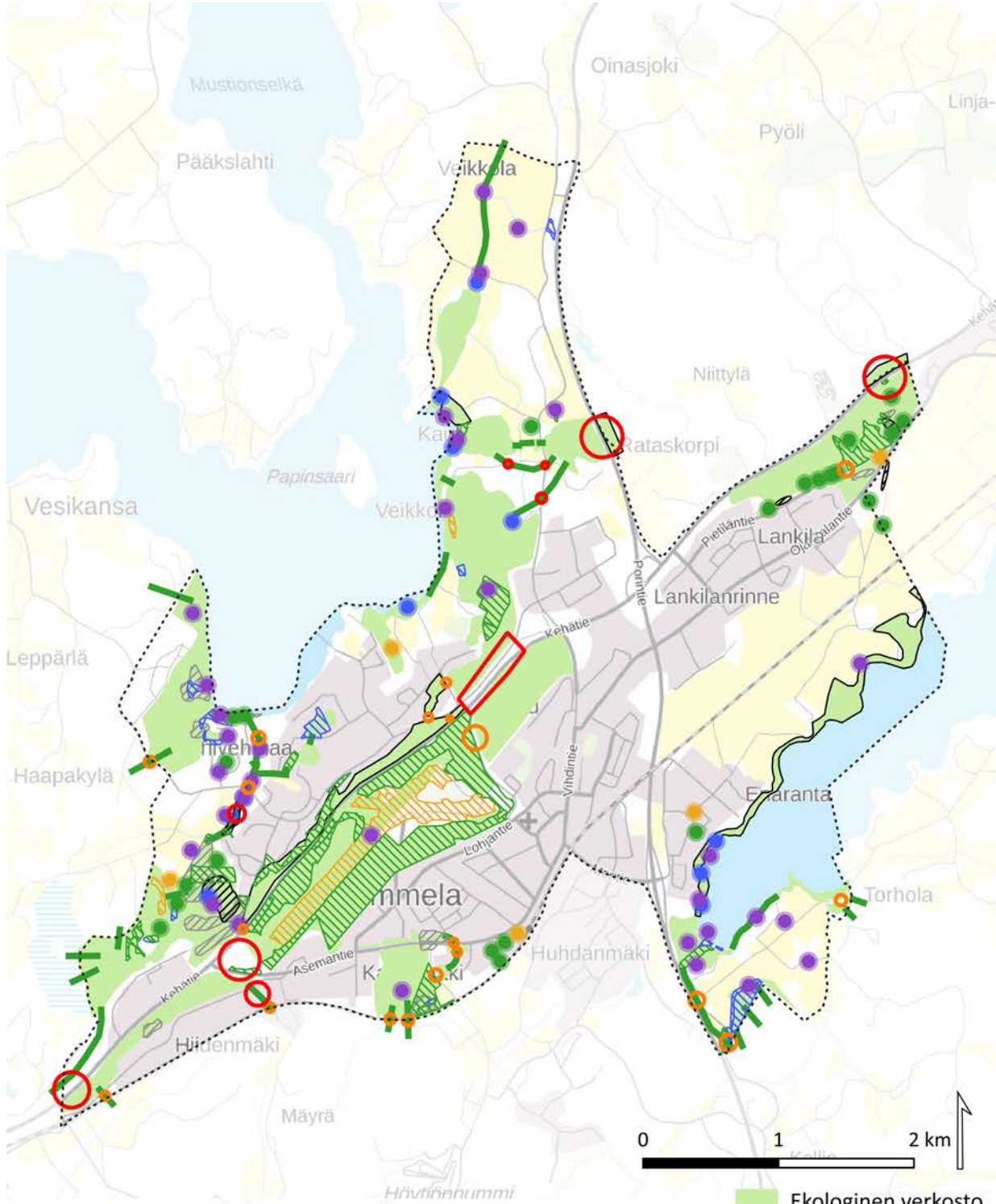
0 – 7	47 – 52	Luonnonsuojelualue
8 – 22	53 – 58	Järvi
23 – 31	59 – 63	Kaavarajaus
32 – 39	64 – 70	Liikenneväylä
40 – 46	71 –	Rautatie

Kuva 13. Puuston latvuspeittävyys selvitysalueella vuonna 2021 (Maastotietokanta (muokattu) © Maanmittauslaitos 06/2025, Monilähteinen valtakunnan metsien inventointi © Luonnonvarakeskus).

Alueella on lisäksi useita arvokkaita luontotyyppejä ja paikallisesti arvokkaita luontokohteita. Luontotyyppeihin kuuluu muun muassa noroja, puroja ja lähteikköjä sekä erilaisia kangasmetsiä, lehtoja ja kallioalueita. Myös lentokentän avoin paahdeympäristö on alueen arvokas luontotyyppi. Näiden lisäksi paikallisesti arvokkaita luontokohteita sijaitsee esimerkiksi Nummellanharjulla, alavilla alueilla ja rannoilla. Paikallisesti arvokkaisiin luontokohteisiin kuuluu muun muassa puustoa, erilaisia metsä- ja peltoympäristöjä sekä vesistönosiin liittyviä luontokohteita, kuten ranta-alueita ja kosteikkoja. Erilaiset luontoarvot sijoittuvat usein samoille alueille ja osittain toistensa päälle.

Selvitysalueella tavataan useita direktiivilajeja. Direktiivilajien alueisiin sisältyy muun muassa direktiivilajien käyttämiä ydin-, elin- ja ruokailualueita. Liito-oravan alueita esiintyy erityisesti Vuorelan, Haapakylän ja Kalkkimäen alueilla, mutta kolopuita, elinalueita ja lajihavaintoja on myös muualla. Lepakoiden alueita ja lajihavaintoja on erityisesti Haapakylän, Nummellan lentokentän ja Ridalinlahden läheisyydessä. Hyönteisistä palosirkkaa on tavattu Nummellan lentokentän alueella ja idänsirkkorentoa Oinasjoen kosteikon ja jokisuiston alueella. Jokisuiston lähellä on myös viitasammakkoa sekä Päivölässä harsosammalta luonnonsuojelualueella. Direktiivilajien lisäksi arvokkaita linnustoalueita muodostavat selvitysalueella muun muassa erilaiset maatalousympäristöt ja vesistön osat sekä ranta-alueet ja luhdet.

Suunnittelualueen ekologinen verkosto muodostuu pääosin puustoisista alueista, joista suurin osa sijaitsee Nummellanharjulla ja järvien rantojen läheisyydessä. Suurin yhtenäinen avoin ekologisen verkoston alue on Nummellan lentokenttä. Ekologisen verkoston alueet liittyvät toisiinsa sekä suunnittelualueen ulkopuolelle pääosin puustoisilla yhdyskäytävillä. Verkostossa on kuitenkin havaittu pullonkauloja, joihin vaikuttavat rakennettu ympäristö, kuten liikenneväylät, sekä puustoisten yhteyksien heikentyminen tai katkonaisuus. Selvitysalueen luontoarvoja on tutkittu tarkemmin Nummellan osayleiskaavan luonto-, siniviherrakenteen ja ekologisen verkoston selvityksessä (2025).

Luontoarvot ja ekologinen verkosto

Direktiivilajin alue:

- Lepakko
- Liito-orava
- Arvokas linnustoalue

Arvokas luontotyyppi:

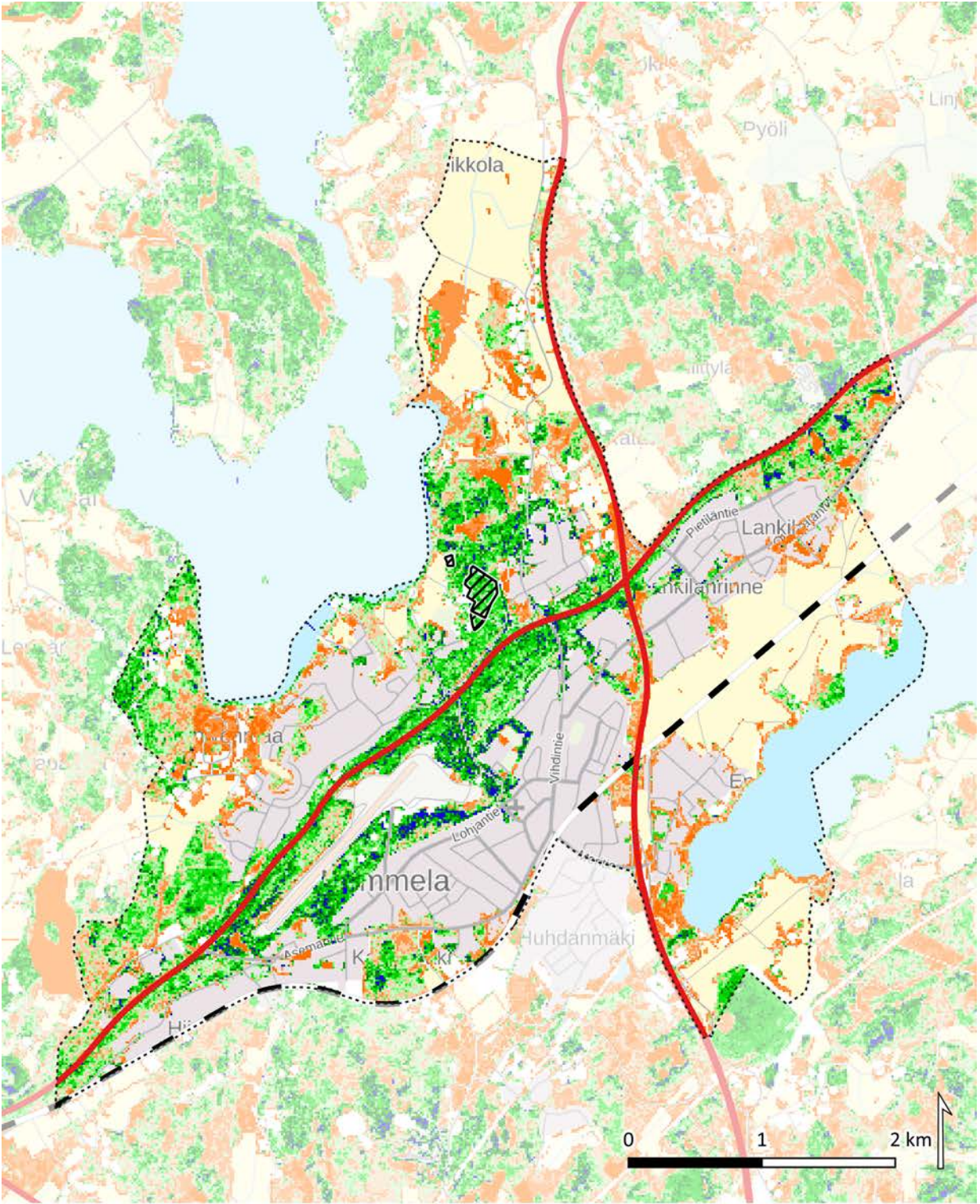
- Kallio tai paahdeympäristö
- Kangas, lehto tai muu metsä
- Pienvesistönosa, ranta tai suo

Paikallisesti arvokas luontokohde:

- Kallio, keto, pelto tai pihapiiri
- Metsä tai puusto
- Kosteikko, uoma, ranta tai suo

- Ekologinen verkosto
- Ekologisen verkoston yhteystarve
- Ekologisen verkoston yhdyskäytävä
- Liikenneväylän ylitys
- Pullonkaula
- Kaavarajaus

Kuva 14. Selvitysalueen luontoarvot, direktiivilajisto ja ekologinen verkosto (Taustakartta, Maastotietokanta (muokattu) © Maanmittauslaitos 06/2025).

Puuston ikä (vuotta)

- 0 – 10
- 11 – 32
- 33 – 45
- 46 – 55
- 56 – 65

- 66 – 75
- 76 – 87
- 88 – 108
- 109 – 168
- 169 –

- Luonnonsuojelualue
- Järvi
- Kaavarajaus
- Liikenneväylä
- Rautatie

Kuva 15. Puuston ikä selvitysalueella vuonna 2021 (Maastotietokanta (muokattu) © Maanmittauslaitos 06/2025, Monilähteinen valtakunnan metsien inventointi © Luonnonvarakeskus).

Kuva 16. Nummelan lentokentän paahdeympäristöä sekä taustalla harjumetsää.

Kuva 17. Ekologisen verkoston yhdyskäytävää Enärannassa.

Kuva 18. Keskustan taajaman puusto on harjulla ja sen lähialueella silmiinpistävän mäntyvaltaista myös taajaman sisällä.

2.5 Vesiolot

Selvitysalueen jakaa kahtia I Salpausselkä, joka on päävesistöjoen mukainen Uudenmaan tärkein vedenjakaja. Se erottaa Siuntiojoen ja Karjaanjoen päävesistöt sekä Hiidenveden ja Enäjärven osavalmu-alueet toisistaan ja on Uudenmaan merkittävin pohjavesialue. Nummelanharjun pohjavesialueen pohjaveden tila on huono, ja se on luokiteltu riskialueeksi.

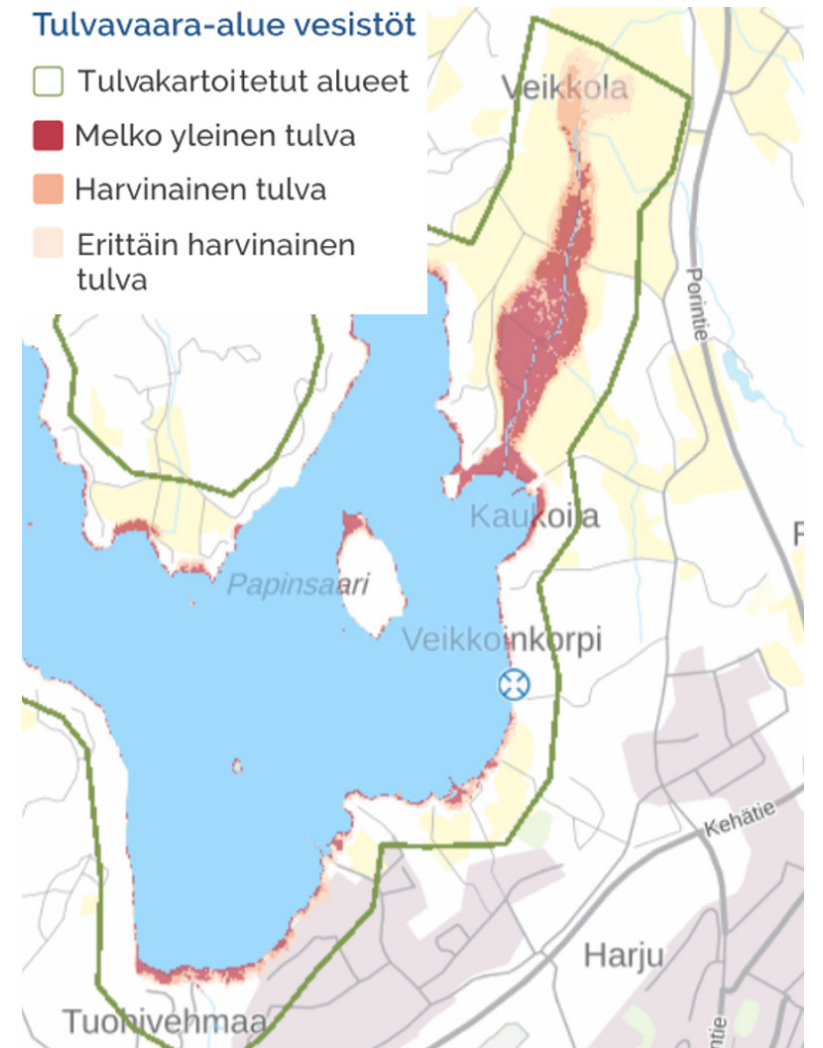
Hiidenveden vedenpinnankorkeus on noin 32 m ja Enäjärven noin 50 m (N2000). Hiidenvesi on säännöstelty järvi. Hiidenveden pintavesien ekologinen tila on tyydyttävä ja Enäjärven välttävä. Ravinnekuorma fosforin osalta on erittäin merkittävä selvitysalueen uomissa ja järvissä. Selvitysalueen uomista suurin osa on alle 2 m leveitä. *Nummelan osayleiskaavan siniviherrakenne ja ekologinen verkosto* -selvityksen (2025) mukaan selvitysalueella on useita lähteikköjä, noroja tai puroja sekä muita märkeä alueita, joiden ympäristöissä on luontoarvoja (kuva 14). Selvitysalueen rannat eivät ole pääosin voimakkaasti muokattuja, mutta järvien rannoilla on jonkin verran asutusta ja loma-asuntoja sekä peltoja.

Rannat ovat selvitysalueella pääosin loivia ja savisia, mutta paikoitellen myös kallioisia ja moreenisia jyrkkiä rantoja löytyy esimerkiksi Hiidenveden länsi- ja itärannoilta. Selvitysalueella suot, soistumat ja kosteikot sijaitsevat maaston alimmissa kohdissa, ja niiden maaperä on savea, liejua tai turvetta. Esimerkiksi Oinasjoen alajuoksulla on uoman suuntainen 16 ha kokoinen kosteikkoalue, jossa kasvaa lehtipuustoa, pajukkoa ja korkeakasvuista ruohikkoa. Myös Hiidenvedeen laskevaan Tyrynojaan Haapakylässä on rakennettu useita pieniä altaita erilaisiksi kosteikkoratkaisuiksi. Myös Enäjärveen laskevissa uomissa on useita laskeutusaltaita ja kosteikkoratkaisuja. Selvitysalueen hulevedet muodostuvat pääosin Nummelan taajaman alueilla sekä liikennealueilla.

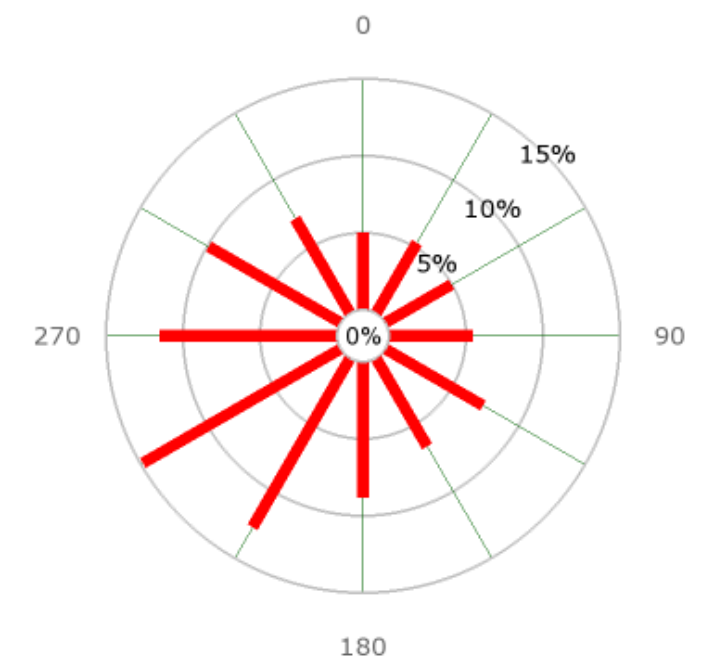
Selvitysalueen selvitetty vesistötulva-alueet sijoittuvat Hiidenveden rannoille sekä erityisesti Oinasjoen alaville peltoalueille, jossa vesistötulvat ovat melko yleisiä.

2.6 Ilmasto

Köppenin ilmastoluokituksen mukaan Suomi kuuluu lumi- ja metsäilmaston kostea- ja kylmätalviseen tyyppiin. Suomen ilmasto on ns. väli-ilmasto, johon kuuluu merellisen ja mantereisen ilmaston piirteitä. Pienilmastoon vaikuttavia tekijöitä ovat ilmansuunta (aurinkoisuus ja tuulisuus), maastonmuodot, maaperä, kosteus ja kasvillisuus. Rakentamisen ja oleskelun kannalta edullisin mikroilmasto on tyyppillisesti lämpimillä etelä-länsi-suuntaisilla kallio- ja moreenirinteillä. Vastaavasti kylmät saviset ja eloperäisten maalajien laaksot ja painanteet katsotaan usein pienilmastoltaan epäedullisiksi, koska niissä

Kuva 19. Kartoitetut vesistötulvat selvitysalueella (Taustakartta © Maanmittauslaitos, Tulvakartat © Syke ja ELY-keskukset).

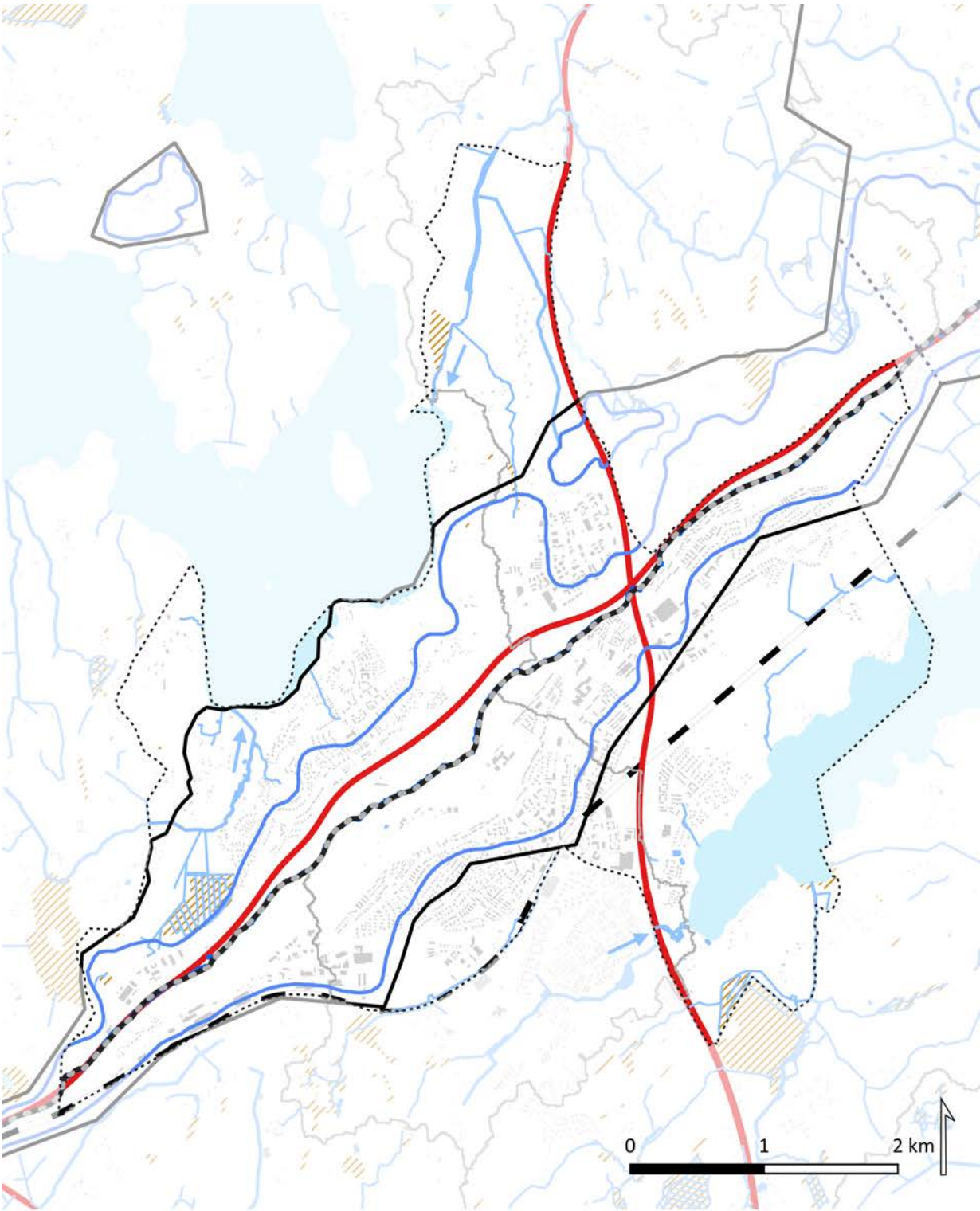
Kuva 20. Nummelan tuulisuus. Tuulen vuotuiset suhteelliset osuudet eri ilmansuunnista. (Tuuliatlas 06/2025 © Ilmatieteenlaitos)

voi olla nk. kylmän ilman järviä, jotka syntyvät, kun ympäristön raskaampi kylmä ilma valuu painovoiman vaikutuksesta alavammille alueille.

Topografian vaihtelu luo alueen pohjois- ja koillisrinteille viileitä, kosteita ja varjoisia mikroilmastoja, kun taas etelä- ja lounaisrinteet ovat mikroilmastoltaan lämpimämpiä. Salpausselän topografisen suuntautumisen vuoksi alueella on vain paikoitellen lämpimiä ja kylmiä rinteitä. Toisaalta Salpausselän lämmin maaperä tasapainottaa kylmien pohjois- ja koillisrinteiden lämpötiloja. Kylmän ilman järviä esiintyy savisien, liejuisten tai turvealueiden laaksojen pohjilla.

Salpausselkien alueilla on usein suotuisa mikroilmasto, ja osittain siitä syystä Nummelan taajama on muotoutunut pitkulaiseksi Salpausselän molemmin puolin. Salpausselkä voi luoda tuulensuojaa ja muuttaa paikallisia tuuliolosuhteita sekä vaikuttaa sateisuuteen ja nostaa lämpötiloja lämpimien rinteiden ja maaperän vuoksi. Vesimassojen läheisyys tasaa lämpötilaeroja ja ylläpitää alueiden leutoa mikroilmastoa. Esimerkiksi auringon energiaa keräävä ja varastoiva vesimassa lämmittää tehokkaasti kylmiä ilmamassoja. Myös kalliot ja rakennetut alueet toimivat lämpövarastoina varastoiden päivällä lämpöä ja luovuttaen sitä öisin.

Tuuliruususta nähdään eri tuulten voimakkuuksien ja suuntien prosentuaaliset jakaumat vuositasolla. Selvitysalueelle tyypilliset tuuliolosuhteet ovat lounaistuulivaltaiset etelä-länsisuunnista tulevat tuulet (yhteensä noin 40 %). Tuulensolia muodostuu Salpausselän molemmin puolin maaston painanteisiin sekä vesi- ja peltoalueille. Lisäksi selänteiden lakialueet ovat tuulisia. Myös kylmän ilman virtauspaikat voivat toimia tuulensolina. Alueella tuulensuojaa tarjoavat rakennettu ympäristö ja maastonmuodot sekä puustoiset alueet.

Vesiolot

— Päävesistöaluejaon valuma-alue	— Pohjavesialue	□ Kaavarajaus
— Osavaluma-alue	— Pohjaveden muodostumisalue	■ Rakennus
— Virtavesi	▨ Suo tai soistuma	— Liikenneväylä
→ Virtaussuunta	■ Järvi	— Rautatie

Kuva 21. Vesiolot selvitysalueella (Maastotietokanta (muokattu) © Maanmittauslaitos 06/2025, Valuma-aluejako ja Uomaverkosto © Suomen ympäristökeskus 06/2025).

Ilmasto

▨ Kylmät pohjois- ja koillisrinteet	→ Kylmän ilman virtauspaikka	□ Kaavarajaus
▨ Lämpimät etelä- ja lounaisrinteet	→ Tuulensola	— Liikenneväylä
▨ Kylmän ilman järvi	■ Rakennus	— Rautatie
	■ Järvi	

Kuva 22. Selvitysalueen ilmasto-olot (Maastotietokanta (muokattu) © Maanmittauslaitos 06/2025).

3 KULTTUURIYMPÄRISTÖ JA -MAISEMA

Rakennetun kulttuuriympäristön ja kulttuurimaisemien arvoa määriteltäessä puhutaan muun muassa historiallisista, rakennushistoriallisista, arkkitehtonisista, rakennusteknisistä, taiteellisista ja maisemallisista arvoista. Kohteen arvo määritetään vakiintuneiden kriteerien avulla. Alueiden ja kohteiden hoito ja suojelu perustuu tunnistettuihin arvoihin ja niiden valtakunnalliseen, maakunnalliseen tai paikalliseen merkittävyyteen.

Vihdin omintakeinen kulttuurihistoria perustuu vauraana maanviljelysseuduna alueen alkutuotantoon: maanviljelyyn ja karjanhoitoon. Erityisesti maisemallisesti tärkeitä kulttuurikohteita ovat rakennetut kulttuuriympäristöt viljelyksineen tai muutoin merkittävät rakennetut alueet.

3.1 Selvitysalueen varhainen maankäyttö

Hiidenvesi on muodostanut merkittävän kulkuyhteyden Hämeeseen sen ollessa vuoteen 4500 eaa. samassa tasossa merenpinnan kanssa. Salpausselkää on käytetty ammoisista ajoista saakka kulkuväylänä. Tiet veivät 1800-luvulla Vihdistä Helsinkiin, Hämeenlinnaan, Turkuun, Porvooseen ja Tammisaareen. Vihdin vesistöjaksoilla on ollut huomattava merkitys uittoväylinä, ja 1800-luvun lopulla Hiidenvedellä oli matkustajaliikennettä pienellä höyrylaivalla.

Ensimmäisiä kirjallisia mainintoja Vihdistä löytyy 1400-luvulta rajankäyntiasiakirjoista. Keskiajalla Vihdin asutus keskittyi vesistöjen läheisyyteen, viljelymaiden äärelle ja kulkureittien varsille. Selvitysalueella 1560-luvun asutus on keskittynyt 2–10 talon kyliin, jotka ovat sijainneet järvien rannoilla. Vuonna 1780 Enäjärven pohjoisrannalle oli tullut kartano ja kylien tilamäärä oli kasvanut hieman.

Monien kylien väliset rajat ovat Vihdissä peräisin 1700-luvun puolesta välistä, jonka jälkeen torppien määrä lähti voimakkaaseen nousuun ja jatkui 1840-luvulle asti. Torppien määrä lähti uudelleen kasvuun Vihdissä noin 1870-luvulla ja jatkui 1900-luvulle. Vihdissä oli vuonna 1820 noin 9 asukasta/km². Sadassa vuodessa lukumäärä nousi noin 17 asukkaaseen/km². 2020-luvulla väestötiheys Vihdissä on 56 asukasta/km².

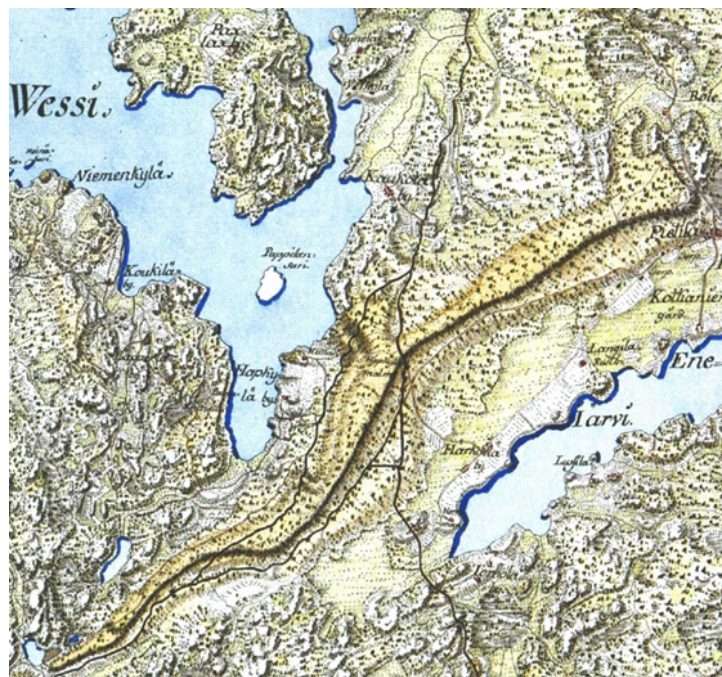
Vuosien 1779–1805 Kuninkaan kartasta erottuu järvien rannoille keskittyvä asutus alavine peltomaineen. Kartasta erottuu selvästi Salpausselkä sekä pienipiirteisemmät maastonmuodot. Karttaan on merkitty vanhoja tärkeitä tielinjauksia (Meritie, mainintoja keskiajalta), joista suurimmat ovat Salpausselkää myötäilevä sekä pohjoiseteläsuuntainen tielinjaus, joita

nykyinen tieverkosto noudattelee yhä. Kartassa on myös pienempiä talolta toiselle kulkevia väyliä sekä erilaisia kasvillisuusalueita. Kartan peltoalueista osa on vielä tänäkin päivänä viljelykäytössä, kuten Enäjärven sekä Oinasjoen alueiden pellot.

Venäjän pääesikunta on luovuttanut Suomen senaatille kopioita vuosina 1870–1907 valmistetuista venäläisistä topografisista kartoista, joista Senaatin kartat on tuotettu. Karttojen päivittämistyylin takia yksittäisen karttakohteen piirtämisajankohdasta ei ole tarkkaa tietoa. Senaatin kartassa maastonmuodot ja tiestö ovat tarkentuneet. Lisäksi Suomen kolmanneksi vanhin rata, Hanko-Hyvinkää-rata, on rakennettu. Kartasta voidaan havaita selänteet, alavat kohdat ja pellot. Vihdin maisemalle tyypillinen vuosisatainen maanviljelyn harjoittaminen erottuu jo aikaisimmista kartoista.

Nummelan alueen pitäjänkartassa tiestö ja peltoalueet ovat laajentuneet ja tarkentuneet. Kartassa esitetään maastonmuodoista lähinnä topografiasta erottuvat avokallioiden laki-alueet. Metsät erottuvat kartasta valkoisina alueina. Asutus on lisääntynyt ja esimerkiksi Nummelan keskusta on laajentunut ja erottuu selvästi asutuskeskittymänä. Myös järvien rannoilla on asutusta. Kartassa on myös enemmän nimistöä, ja siihen on lisätty kiinteistöjen rajoja.

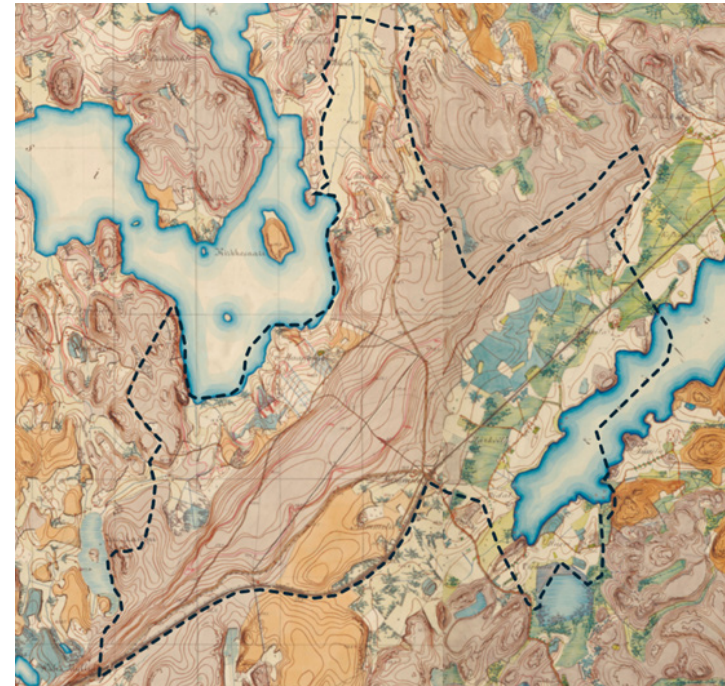
Vuoden 1959 peruskartta sisältää muun muassa nimistön, kadut, tiet ja rautatieyhteydet sekä asunto-, teollisuus-, metsä- ja peltoalueet korkeuskäyrineen. Lisäksi kartassa on esitetty joitakin Nummelan keskustan palveluita ja teollisuutta, kuten posti ja saha. Selvitysalueella rakennuskanta on

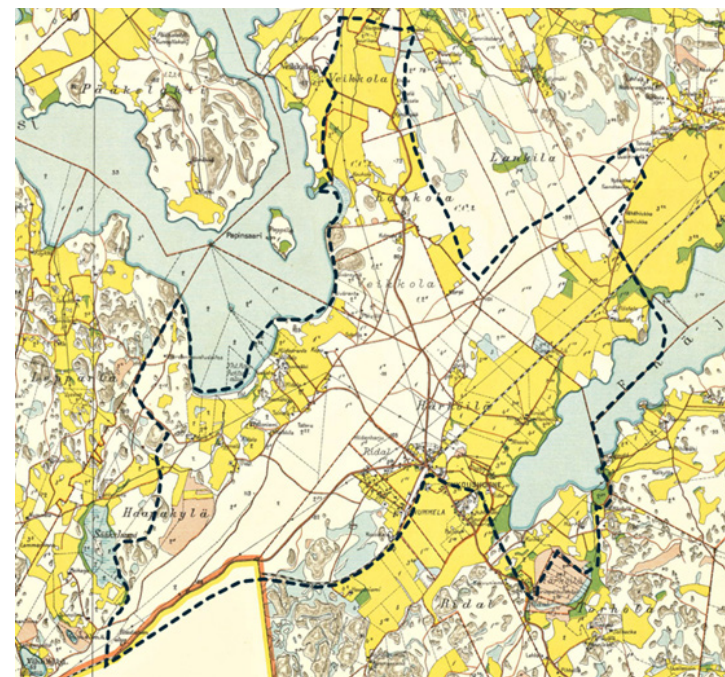
Kuva 23. Ote Kuninkaan kartastosta 1776–1805.

lisääntynyt etenkin Nummelan keskustassa sekä rantojen kylämaisilla alueilla. Nummelan lentokenttä on rakennettu vuonna 1940, mutta se erottuu heikosti peruskartasta, sillä se on mahdollisesti ollut tuolloin päällystämätön nurmikenttä.

1960-luvulla Suomessa alkoi taajamien kasvun ja hajarakentamisen kausi. Nummelasta kehittyi Vihdin nopeimmin laajeneva taajama-alue. Vuoteen 2000 mennessä huomataan,

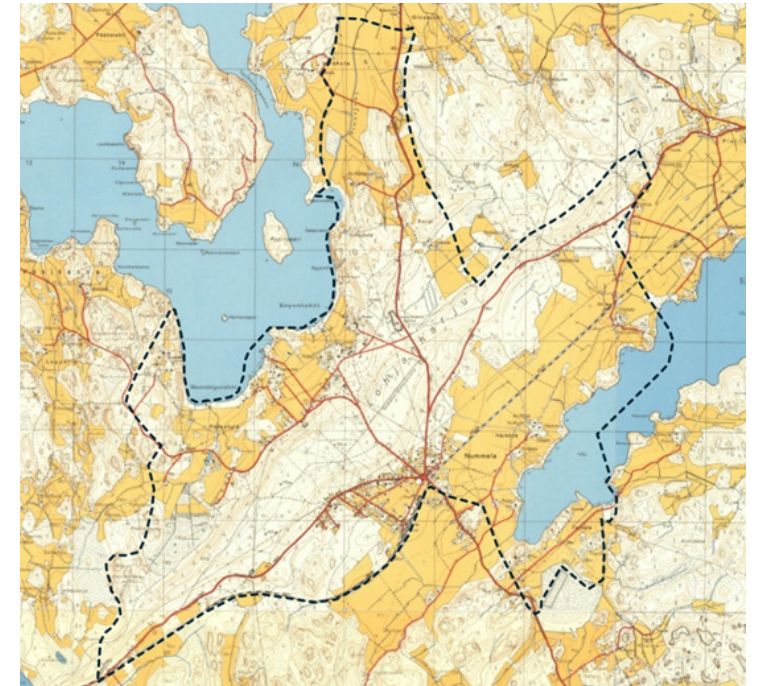

Kuva 24. Ote Senaatin kartasta 1870–1874. Selvitysalueen likimääräinen raja on merkitty mustalla katkoviivalla. (© Kansallisarkisto)

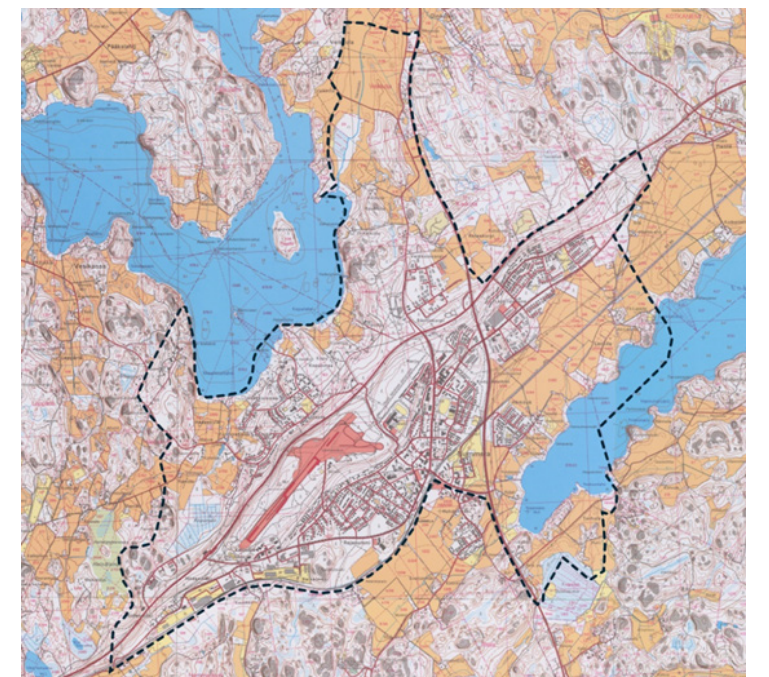

Kuva 25. Ote Vihdin pitäjänkartasta 1923–1924. Selvitysalueen likimääräinen raja on merkitty mustalla katkoviivalla. (© Maanmittauslaitos)

että rakennuskanta on kasvanut merkittävästi. Nummelan keskusta on kasvanut pinta-alaltaan moninkertaiseksi ja levittäytynyt harjun molemmiin puoliin sen suuntaisesti sekä osalle peltoalueista. Samalla tiestöä on rakentunut lisää. Kartasta huomataan, että teollisuusalueet ovat lisääntyneet ja rakentuneet keskustan laiduille. Nummelan lentokenttä erottuu selvästi kartalta, ja valtatie (25 ja 2) ovat rakentuneet nykyisille paikoilleen.

Kuva 26. Ote peruskartasta 1959. Selvitysalueen likimääräinen raja on merkitty mustalla katkoviivalla. (© Maanmittauslaitos)

Kuva 27. Ote opaskartasta 2000. Selvitysalueen likimääräinen raja on merkitty mustalla katkoviivalla. (© Maanmittauslaitos)

3.2 Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

Selvitysalueella sijaitsee yksi valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY), Vuorelan koulukoti, jonka oikeudellinen asema perustuu valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin (VAT).

Vuorelan koulukoti

Vuorelan koulukoti on Suomen ensimmäinen tyttöjen kasvatustila, joka sijaitsee selvitysalueen länsiosassa Hiidenveden rannalla. Valtio osti noin 27 ha alueen vuonna 1891. Koulukodin alkuperäinen rakennuskanta on hyvin säilynyt; vanhimmat koulu- ja asuinrakennukset sekä huvimajat ovat peräisin 1800-luvun lopulta ja 1900-luvun alusta. Köyhäinhoidon tarkastaja Adolf von Bonsdorff kuvaa näin Vuorelan maisemia vuonna 1909:

”Erittäin onnistuneesti on osattu valita paikka. Rakennukset sijaitsevat korkealla ylängöllä Hiidenveden lahden rannalla. Jyrkkänä nousee ranta järvestä; rakennusten takana kohoo kunnas yhä korkeammaksi, se on kangasmaista ja kauniin männikön peittämää. Paikka on terveellinen, näköala laaja ja harvinaisen viehättävä. Lähimmät asutukset ovat tarpeellisen kaukana, kulkuneuvot hyvät: Nummelan asemalta on ainoastaan viisi kilometriä.”

3.3 Maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt

Maakunnallisesti ja seudullisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt on valittu vertaamalla yksittäisten kulttuuriympäristöjen suhdetta maakunnan tai kulttuuriseutujen ominaispiirteisiin. Ne ilmentävät muun muassa maiseman maakunnallisia erityispiirteitä ja seudullisia ominaispiirteitä. Selvitysalueella sijaitsee kolme maakunnallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä, joihin sisältyy valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön (RKY) rajaus.

Kuva 28. Näkymä Vuorelan koulukodilta Hiidenvedelle päin. Etualalla näkyy Vuorelan päärakennus ja taka oikealla Papinsaari sekä Kaukoilan ja Oinasjoen alueen rantaa. (© Rakentajain Insinööritoimisto, 2025)

Enäjärven kulttuurimaisema (289)

Nummellanharjun ja Enäjärven väliin jäävä kulttuurimaisema kuvastaa Salpausselän vaihteita jääkaudelta nykyaikaan. Laajan viljelymaiseman halki kulkee Hanko-Hyvinkää rautatie. Arvokkainta rakennuskantaa edustavat Kotkaniemen 1600-luvun puolivälissä syntynyt kartano entisine torppineen ja mäkitupineen, jotka ovat säilyneet 1800-luvun lopulta ja 1900-luvun alusta. Selvitysalueeseen kuuluu kulttuurimaiseman läntiset osat.

Kopun kartano sekä Luontolan ja Päivölän virkistyskodit (290)

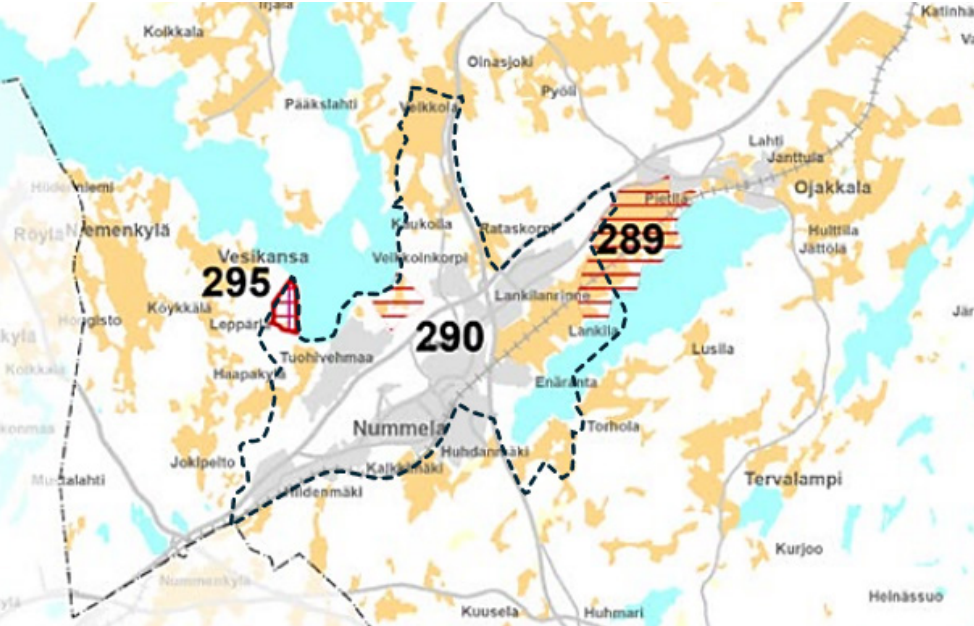
Nummellanharjun pohjoisrinteellä sijaitsevilta Kopun kartanolta sekä Luontolan ja Päivölän täysihoidoilta avautuu laaja, upea näköala Hiidenvedelle. Puistomaisessa harjumetsikössä sijaitsevat jugend-henkiset täysihoidotarakennukset ovat rakennettu 1900-luvun alkuvuosina. Luontolan luontaiskylpylä toimi vuosina 1931–1992.

Vuorelan koulukoti (295)

Vuorelan koulukoti Hiidenveden rannalla on ensimmäinen tyttöjen kasvatustila Suomessa. Koulukodin hyvin säilynyt alkuperäinen rakennuskanta on 1800-luvun lopulta ja 1900-luvun alusta, ja se on säilynyt alkuperäisessä käyttötarkoituksessa. Kohde on myös RKY-kohde.

3.4 Asemakaavassa suojellut alueet ja rakennukset

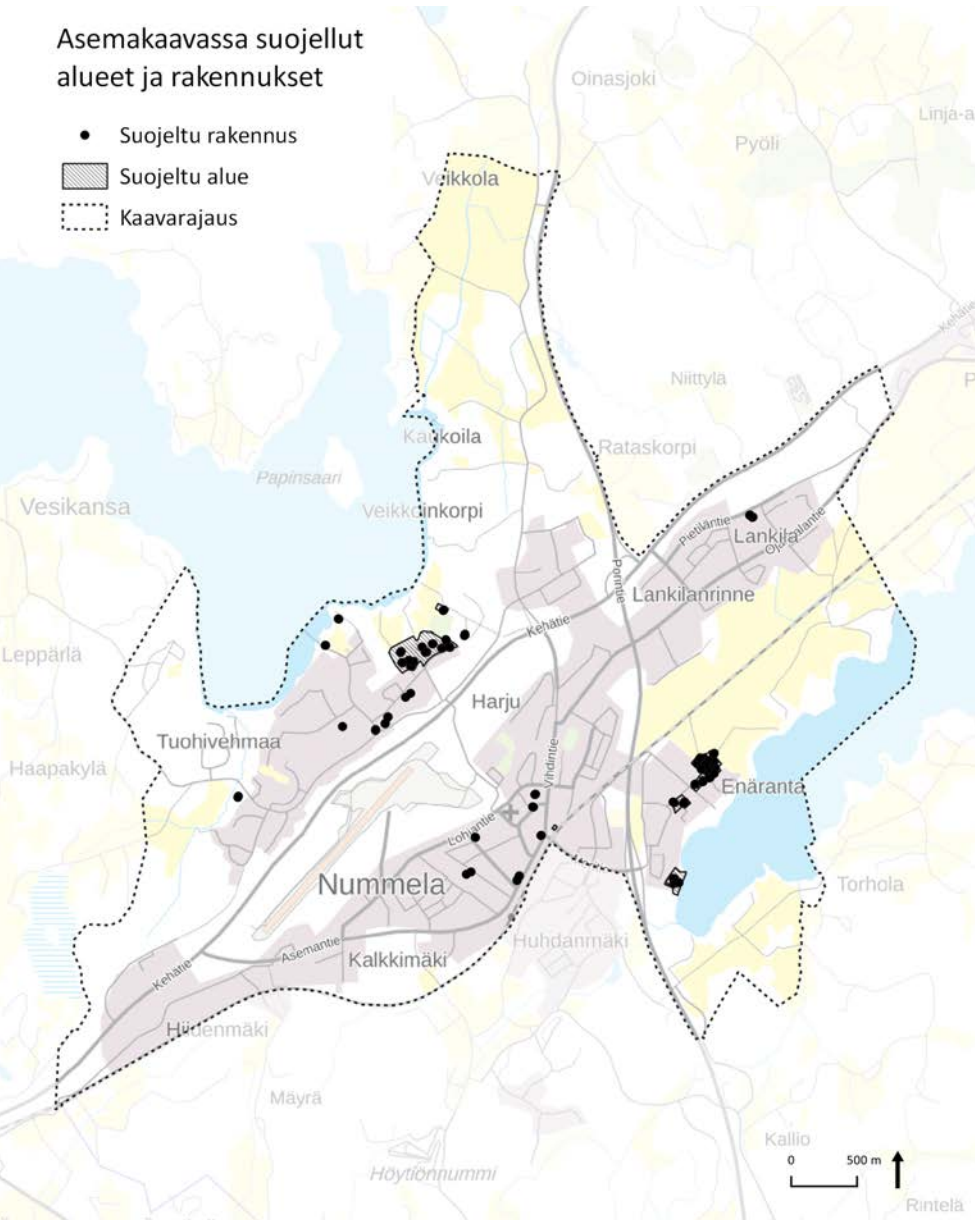
Selvitysalueen asemakaavoissa on suojeltu useita alueita sekä rakennuksia. Selvitysalueen asemakaavoissa suojellut kohteet sijaitsevat Nummellanharjun molemmilla puolilla taajamassa tai sen lähiympäristössä. Suojeltujen rakennusten ja alueiden keskittymiä on muun muassa Enärannassa sekä Hiidenrannan alueella, jossa sijaitsee Kopun kartano sekä Luontolan ja Päivölän virkistyskodit. Lisäksi Nummellan keskustassa on useita asemakaavassa suojeltuja rakennuksia. Asemakaavoissa suojellut rakennukset ovat muun muassa kyläkuvan säilymisen kannalta tärkeitä, rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokkaita tai taajamakuvan kannalta tärkeitä rakennuksia.

Kuva 29. Selvitysalueen maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt punaisella viivoituksella. Selvitysalueen likimääräinen rajaus on merkitty mustalla katkoviivalla. (© Uudenmaan liitto)

Kuva 30. Näkymä Luontolan terveyskylpylöstä Hiidenvedelle. Postikortti. (muokattu © Museovirasto)

Kuva 31. Selvitysalueen asemakaavalla suojellut rakennukset ja alueet (Taustakartta © Maanmittauslaitos).

Selvitysalueella on kaksi rakennussuojelukohdetta: 1) asemakaava-alueen ulkopuolella sijaitseva Vuorelan koulukoti sekä 2) osoitteessa Asemantie 1 sijaitseva Osuuskauppa Aurantalo, joka on suojeltu asemakaavassa.

Osuuskauppa Auran uusi liiketalo on rakennettu vuonna 1937, ja sen on suunnitellut Erkki Huttunen, jota pidetään eräänä funktionalistisen suunnan merkittävimpänä arkkitehtina Suomessa. Auran talo kuvastaa osaltaan Nummelan vaiheittaista kehitystä Vihdin vilkkaimmaksi liikekeskukseksi ja se on yksi harvoista säilyneistä taajamalle ajallista syvyyttä antavista merkittävistä rakennuksista.

Työväenyhdistyksen talo (Rientola) sijaitsee näkyvähköllä paikalla Nummelan keskustassa. Sen ympärille on rakentunut uutta rakennuskantaa, kuten kerrostaloja ja liikerakennuksia. Nummelan työväenyhdistys Elon vuonna 1908 rakentama työväentalo on kuitenkin pidetty hyvässä kunnossa ja se on yhä vilkkaassa käytössä.

Maiseman kannalta olennaisimmat suojellut kohteet sijaitsevat maiseman näkyvimmillä paikoilla, kuten järven rannalla tai pellon reunassa. Esimerkiksi Enäjärven peltojen reunalla Enärannassa sijaitsee asemakaavassa suojeltujen rakennusten ja alueiden keskittymä. Pihapiiriin kuuluvia talous- ja maatalousrakennuksia on suojeltu asemakaavassa, ja maisemassa ne näkyvätkin kauas pellon reunalta.

Ridalin kartano puolestaan on Enäjärven eteläosan rannalla Ridalinlahdessa sijaitseva tila, jonka asutushistoria ulottuu keskiajalle. Alue on historiallinen kylätontti ja idyllinen pihapiiri on ympäristön kannalta tärkeä. Osa pihapiirin rakennuksista on suojeltu asemakaavassa.

Asemakaavassa suojellut alueet ja rakennukset sekä asemakaava-alueen ulkopuolella olevat selvitysalueen kulttuuriympäristöjen arvokkaat rakennukset, kuten kaupunkikuvan kannalta tärkeät rakennukset ja muut rakennettujen ympäristöjen vaalittavat ominaispiirteet, on luetteloitu ja käyty tarkemmin läpi *Nummelan osayleiskaava-alueen kulttuuriympäristöselvityksessä* (2025).

Kuva 32. Vuonna 1937 rakennettu Osuuskauppa Auran talo vuonna 2018 (muokattu © Museovirasto). Takaoikealla näkyy rakennetussa ympäristössä säilynyt vanha mänty.

Kuva 33. Työväentalo sijaitsee Nummelassa Työväentien varrella. Kuva vuodelta 2025.

Kuva 34. Enäjärven peltomaisemassa näkyvä asemakaavassa suojeltu rakennus Enärannassa vuonna 2025.

Kuva 35. Ridalin tilan historiallinen kylätontti. Suojeltu pihapiiri ja rakennuksia Enäjärven rannalla vuonna 2024.

3.5 Muinaisjäännökset

Muinaisjäännökset ovat maisemassa tai maaperässä säilyneitä rakenteita ja kerrostumia, jotka ovat syntyneet paikalla kauan sitten eläneiden ihmisten toiminnasta. Kiinteät muinaisjäännökset ovat usein maastossa silmin havaittavissa ja selvästi erottuvia. Selvitysalueella esimerkiksi I maailmansodan puolustuslaitteet erottuvat maastossa. Kiinteät muinaisjäännökset voivat olla myös maanalaisia, ja selvitysalueella tällaisia ovat esimerkiksi asuin- ja työpaikat. Kuvassa näkyy myös Vuorelan koulukodin RKY-alue rakennuksineen, jotka ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita.

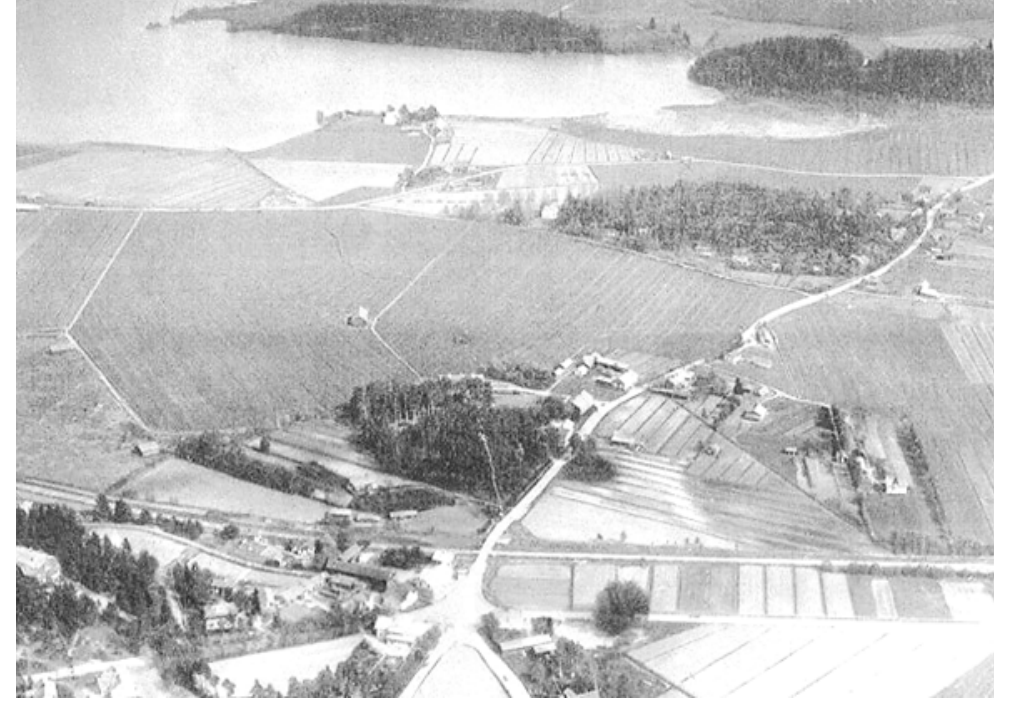
Esihistoriallisen ajan muinaisjäännökset ovat ajanjaksolta, jolta ei tunneta kirjallisia lähteitä ja jonka asutusta ja oloja koskevat käsitykset perustuvat arkeologian menetelmillä saatuihin tutkimustuloksiin. Selvitysalueella esihistoriallisia kohteita on yksi: alueen pohjoisin asuinpaikka ajanjaksolta 8600 eaa. - 1200 jaa.

Kaikki muut muinaisjäännökset tai muut arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet selvitysalueella ovat historialliselta ajanjaksolta. Historiallisen ajan muinaisjäännökset ovat ajalta, jolta on olemassa kirjallisia lähteitä. Selvitysalueella on useita I maailmansodan puolustusvarustuksia, joista suurin osa on taistelukaivantoja. Lisäksi selvitysalueella on useita kyläpaikkoja ja -alueita. Alueella on myös muun muassa tiepohjia, työ- ja valmistuspaikka (hiilimiiluja) sekä Kokkokallion alueella sijaitseva kalliohakkaus.

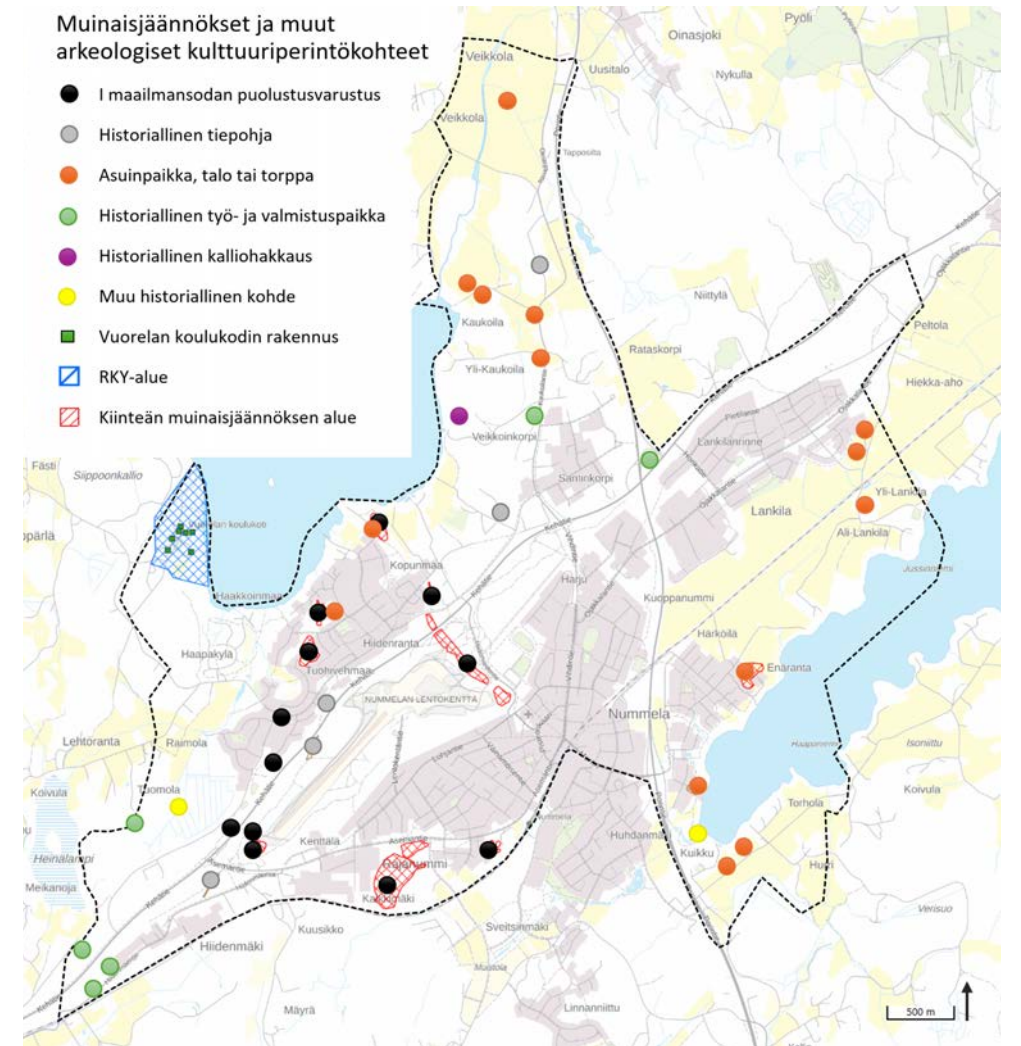
Muinaisjäännökset sekä muut arkeologiset kohteet on luetteloitu ja käyty tarkemmin läpi *Nummelan osayleiskaavan arkeologisessa inventoinnissa* (2025) sekä *Nummelan osayleiskaava-alueen kulttuuriympäristöselvityksessä* (2025). Suurin osa selvitysalueen arkeologisista kohteista on suojeltu.

Kuva 36. I maailmansodan aikainen taistelukaivanto Kalkkimäessä.

Kuva 37. Nummelan keskustaa vuonna 1927. Maantien vasemmalla puolella on Tuusan peltoja. Enäjärven rannan vaalea talo on Ridalin kartano. (muokattu © Nummelan kylähistoria)

Kuva 38. Selvitysalueen muinaisjäännökset. Selvitysalueen likimääräinen rajausta on merkitty mustalla katkoviivalla. (© Museovirasto, Vihdin kunta, Taustakartta © Maanmittauslaitos)

4 MAISEMAN NYKYTILA

4.1 Maisemarakenne

Maisemaa muokkaavia perustekijöitä ovat selänteet, laaksot, rinteet, tasangot, vesistöt, maamerkit ja maiseman solmukohdat. Hallitsevin tekijä maisemassa on sen muoto, joka syntyy maaston muodoista ja niiden rytmistä. Maisemarakenne muodostuu maiseman perustekijöiden keskinäisestä suhteesta ja vaihtelusta, jossa maiseman solmukohdat ja maamerkit jäsentävät maisemaa. Kasvillisuus voi korostaa maaston muotoja.

Selvitysalueen maisemarakenne on vaihtelevaa. Salpausselkä muodostaa maisemarakennetta hallitsevan koillis-lounaissuuntaisen selännealueen, joka vaihettuu laaksoiksi. Selvitysalueen reunamilla alkaa pienipiirteisempi topografia, jossa selänteiden laajuus on pienempi. Suurimmat laaksot sijaitsevat harjun molemmin puolin Enäjärven ja Oinasjoen rannoilla maaston alavimmissa kohdissa. Rinteet ovat selvitysalueella osin jyrkkiä, ja esimerkiksi Hiidenveden rannoilla maasto laskee useassa kohdassa jyrkästi veteen.

Rakennettu vyöhyke sijaitsee pääosin vaihettumisvyöhykkeellä välttämällä selänteiden lakialueita sekä rantojen pehmeikköjä. Osa rakentamisesta lähentelee kuitenkin ranta-aluetta pääosin rantojen korkeimmissa kohdissa. Pääliikenneväylät seurailevat harjun muotoja, ja junarata on rakennettu laakson pohjan ja harjun muotoa mukaillen. Salpausselän selänteen lakialueella sijaitsee lentokenttä.

Historiallisessa kontekstissa asutus on sijoittunut alun perin hyvien kulkuyhteyksien ja keskeisen sijainnin vuoksi Nummelan nykyisen keskustan alueelle harjun kupeeseen, josta rakentaminen on sittemmin laajentunut nauhamaisesti harjun molemmin puolin.

Maiseman solmukohta on useiden maiseman perustekijöiden leikkauspiste tai kohtauspaikka. Selvitysalueen maiseman elementit ovat pääasiassa koillis-lounaissuuntaisia. Solmukohtia syntyy laajan vesialueen kohdatessa sitä kapeamman laakson. Myös suurimmat peltoaukeat, metsät ja rakentamisen alueet vaikuttavat maiseman solmukohtien muodostumiseen. Maiseman solmukohdat tulee nähdä maisemallisena erikoisalueina sekä historiansa että näkyvyytensä vuoksi.

4.2 Rakennettu ympäristö maisemassa

Nummelan taajama sijoittuu suurelta osin Salpausselälle muodostuneeseen liikenteen solmukohtaan. Alueen maisemaa leimaavat monet erilaiset rakennetun ympäristön elementit. Alueella on pääosin 1–2 kerroksisia asuinrakennuksia, ja Nummelan keskustassa on kerrostaloja. Selvitysalueella on myös pienteollisuuden rakennuksia, liike- ja julkisia rakennuksia, jotka sijaitsevat pääasiassa taajaman alueella. Teollisuuden ja varastoalueet sijaitsevat ydintaajaman ulkopuolella. Haja-asutusalueella on lisäksi asuinrakennuksia ja loma-asuntoja, jotka keskittyvät usein järvien rannoille.

Selvitysalueella Salpausselkää on historiallisesti hyödynnetty itä-länsisuuntaisessa liikkumisessa ja liikenneväylien alustana. Selvitysalueella on eri kulkumuodoille

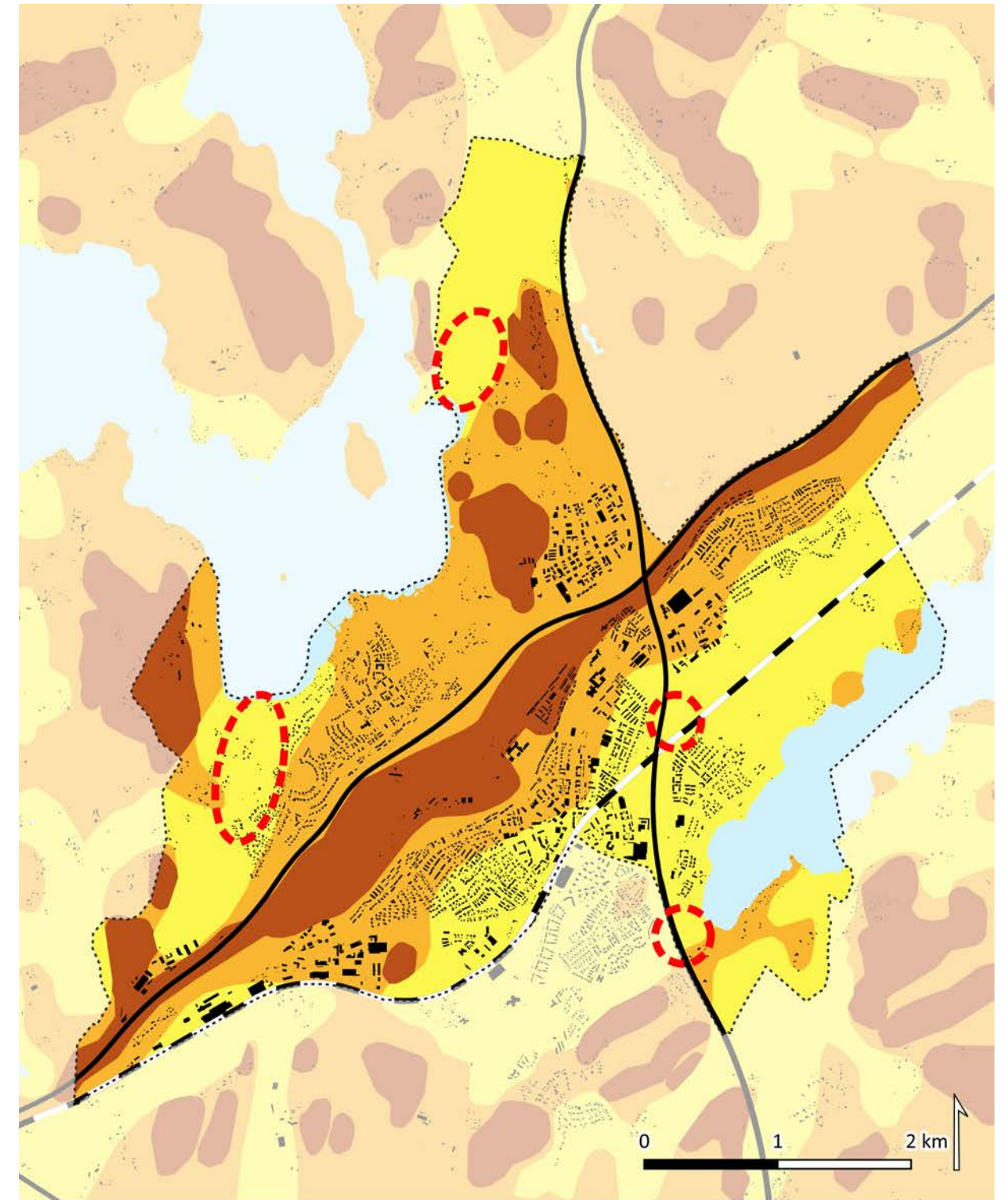
Kuva 39. Nummelanharju on selvitysalueen suurin ja korkein selänne, jonka lakialueelle on rakennettu Nummelan lentokenttä. Rakennettu vyöhyke sijaitsee pääasiassa vaihettumisvyöhykkeellä harjun molemmin puolin. Lentokentän takana näkyy Tyrnojan peltolaakso ja oikealla Hiidenvesi. Etu oikealla on harjuun kaivettuun soraomonttuun rakennettujen koulukeskuksen ja urheilustadionien alue.

Kuva 40. Maasto laskee Salpausselän rinteiltä Enäjärveä kohti. Etualalla Enärannan rakennuskantaa, jonka takana on laakson viljelysmaata. (Kuva © Joenrinne Films)

Kuva 41. Valtatie 2 ja 25 risteysalueella on paljon rakennettuja luiskia Porintien (Vt 2) kulkiessa kohtisuoraan Salpausselän läpi. (v. 2017)

Maisemarakenne

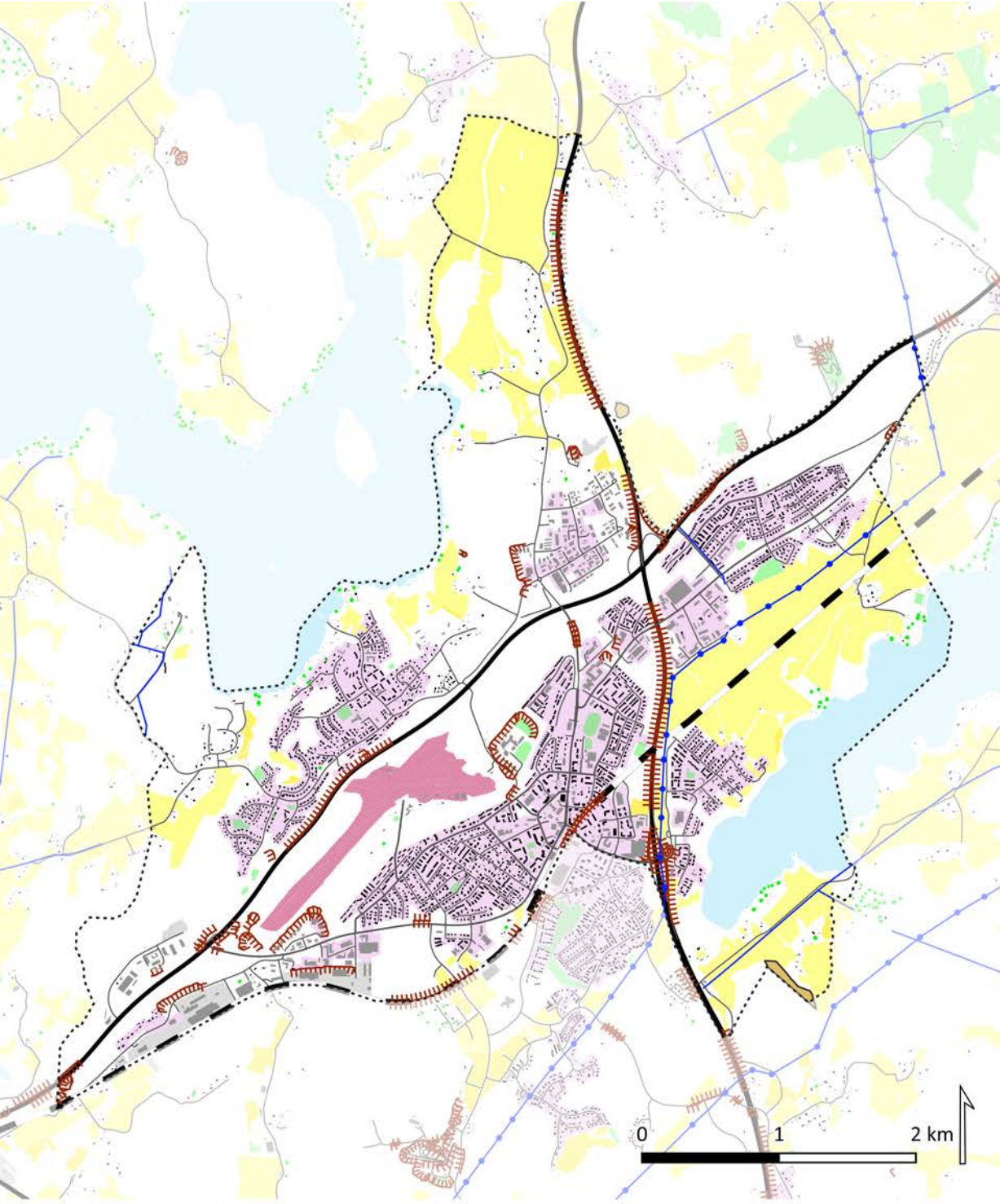
Kuva 42. Selvitysalueen maisemarakenne (Maastotietokanta (muokattu) © Maanmittauslaitos 06/2025).

tarkoitettuja liikenneväyliä ja -alueita. Suurimmat näistä ovat valtatie, junarata ja lentokenttä. Suuret liikenneväylät aiheuttavat ympäristöhaittoja, mutta kuuluvat osaksi taajamaa. Lisäksi suuret liikenneväylät aiheuttavat estevaikutuksia ihmisille ja eläimille katkaisten liikumisen ja ekologisia verkostoja. Väylät erottavat alueita sekä maisemallisesti että fyysisesti. Valtateistä erityisesti pohjois-eteläsuuntaisen Porintien varrella on paljon luiskia, koska tie kulkee monissa kohdissa maastonmuotojen vastaisesti muuta ympäristöä korkeammalla. Rakennettuja luiskia on myös Salpausselän rinteillä ja junaradan alueella. Kallioleikkauksia on vain muutama, joista suurimmat ovat Porintien (Vt 2) eteläosissa.

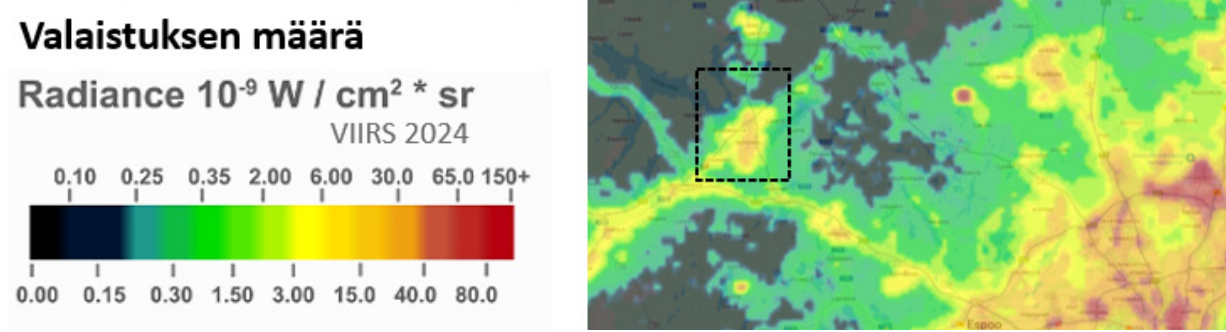
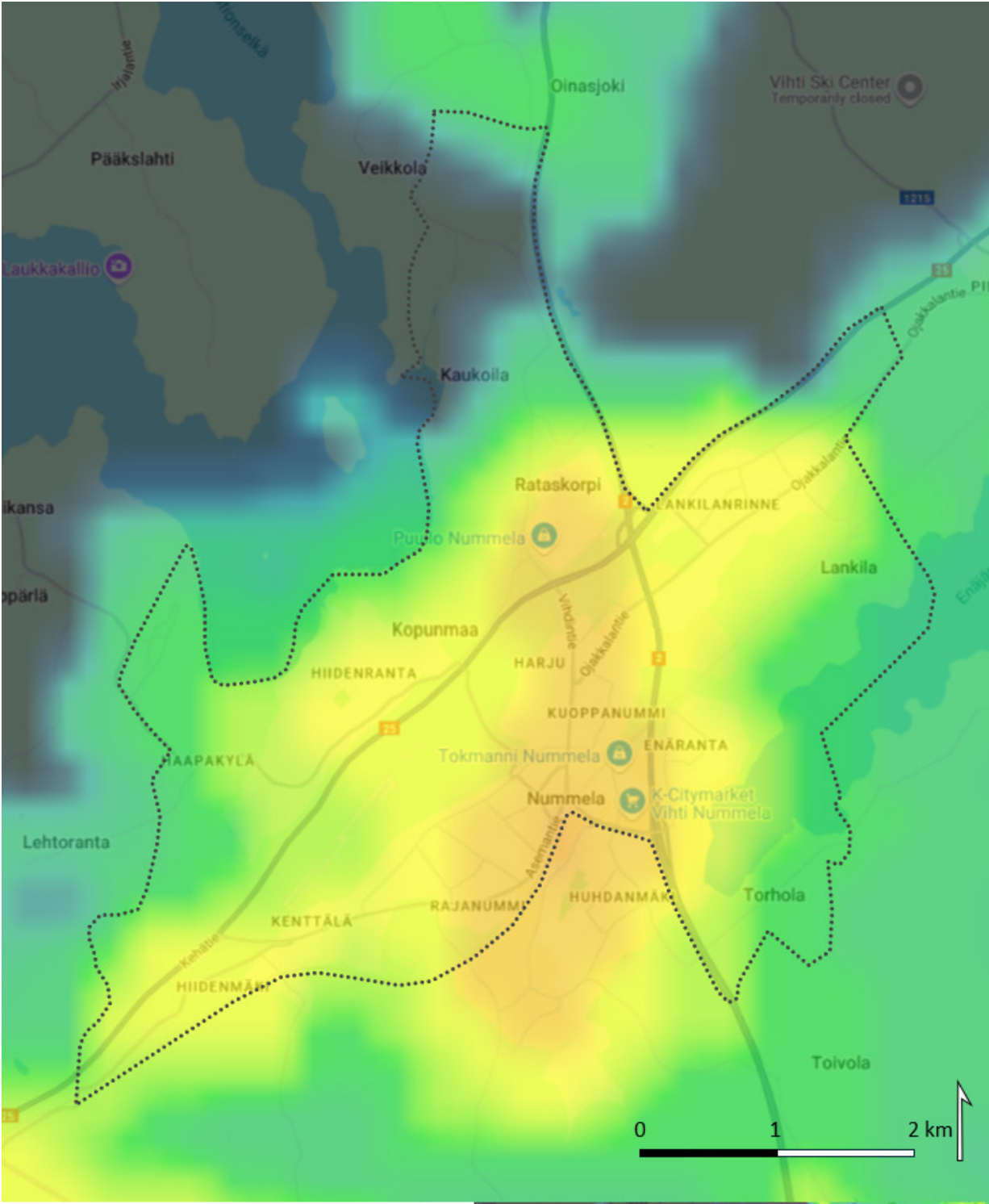
Alueella on myös jonkin verran erilaisia puistoja ja urheilualueita sekä maisemassa selvästi erottuvia peltoalueita, joilla sijaitsevat suurjännitelinjat pylväineen erottuvat lähi- ja kaukomaisemassa. Selvitysalueen kaakkoisreunassa on eloperäisen maa-aineksen ottoalue, joka voi aiheuttaa häiriöitä sen lähialueen maisemassa. Myös teollisuuden ja varastoalueet, lentokenttä sekä hypermarketit erottuvat maisemassa mittakaavaltaan ja käyttötarkoitukseltaan.

4.3 Valaistus maisemassa

Alla olevasta kuvasta huomataan, että selvitysalueen valaistuksen määrä on suurinta Nummelan taajaman keskustan kohdalla (oranssi alue), ja määrä vastaa tyypillistä taajaman valaistuksen määrää Suomessa. Keltainen väri kartalla on tyypillinen valonmäärä pienten kuntien taajamissa ja keskustojen ulkopuolen rakennetuilla alueilla. Valaistuksen määrä vähenee pientaloalueille, taajaman reunoille ja haja-asutusalueelle mentäessä ja on pienintä Oinasjoen peltoalueilla. Aivan selvitysalueen pohjoisosassa Vihdin kirkonkylän valot alkavat jo lisätä valon määrää selvitysalueella.

Kuva 43. Rakennettu ympäristö selvitysalueella (Maastotietokanta (muokattu) © Maanmittauslaitos 06/2025).

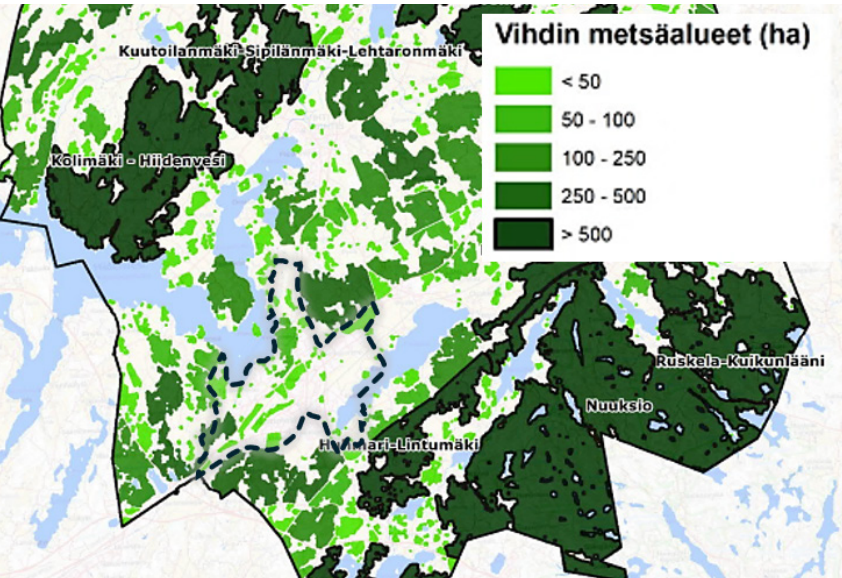

Kuva 44. Valaistuksen määrä selvitysalueella ja sen ympäristössä. Kuvan mittayksikkö (radianssi) kuvastaa valon säteilytehon määrää pinta-alayksikköä kohden. Selvitysalueen likimääräinen rajaus on merkitty mustalla katkoviivalla. (© lightpollutionmap.info, 06/2025)

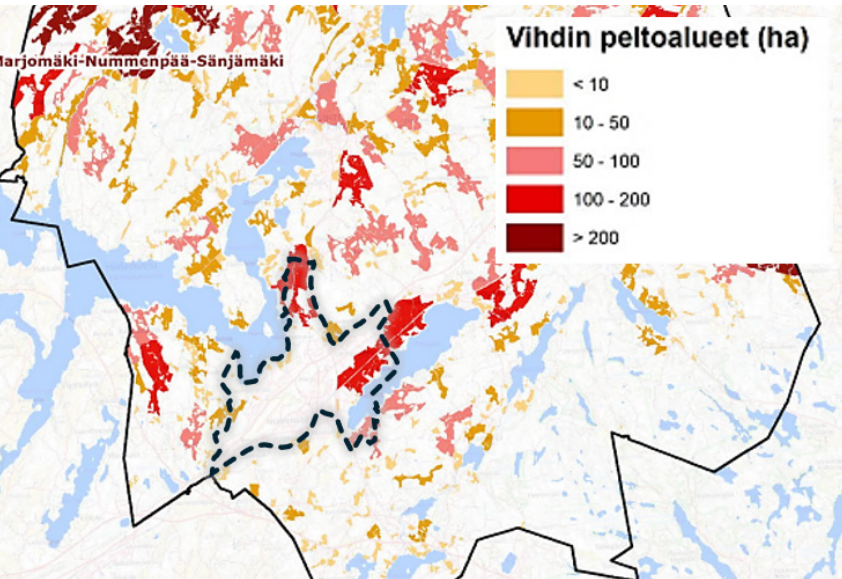
4.4 Maisematila

Maisematila muodostuu maiseman perustekijöistä ja niiden keskinäisistä suhteista. Maisematilat voivat olla selkeästi rajoittuvia tilakokonaisuuksia tai laajoja rajautumattomia avoimia alueita, ja ne voivat muodostaa tilasarjoja.

Selvitysalueen maisematilaan ja sen liittymiseen ympäröiviin alueisiin vaikuttaa muun muassa metsä- ja peltoalueiden vaihtelut ja laajuus. Selvitysalueen metsät ovat hieman pirstaleisia, ja alueella ei ole laajoja metsäalueita. Selvitysalue kuitenkin rajautuu melko laajoihin metsäalueisiin sen koillis- ja eteläpuolilla. Peltoalueet Enäjärvellä ja Oinasjoella ovat laajoja yhtenäisiä peltoalueita, jotka jatkuvat selvitysalueen ulkopuolelle. Oinasjoen peltoalueet ovat pienipiirteisempiä, kun taas Enäjärven peltoalueet ovat melko yhtenäisiä.

Kuva 45. Vihdin laajat yhtenäiset metsäalueet. Selvitysalueen likimääräinen raja on kuvassa mustalla katkoviivalla. (Muokattu © Vihtin kunta)

Kuva 46. Vihdin laajat yhtenäiset peltoalueet. Selvitysalueen likimääräinen raja on kuvassa mustalla katkoviivalla. (Muokattu © Vihtin kunta)

Maisematilan rakenne

Selvitysalueen alavien alueiden pellot muodostavat suurimman osan avoimesta maisematilasta. Enäjärven peltoalue on selvitysalueen suurin yhtenäinen pelto, muiden peltoalueiden ollessa pienipiirteisempiä ja rikkonaisempia tilasarjoja. Myös lentokenttäalue ja tiealueet muodostavat selvitysalueella avoimia maisematiloja.

Suljettua maisematila muodostuu selvitysalueella lähes poikkeuksetta metsäisistä alueista, kuten Nummelanharjun metsistä. Ulkoa päin suljetun maisematilan metsät näyttäytyvät suljettuina massoina, joiden reunat rajaavat avoimia tai puoliavoimia maisematiloja.

Suurin osa selvitysalueesta on puoliavointa maisematilaa, mikä on tyyppillistä taajamalle. Puoliavoin tila muodostuu rakennetuille alueille, joissa esimerkiksi rakennukset ja kasvillisuus sekä topografia ja paikoitellen

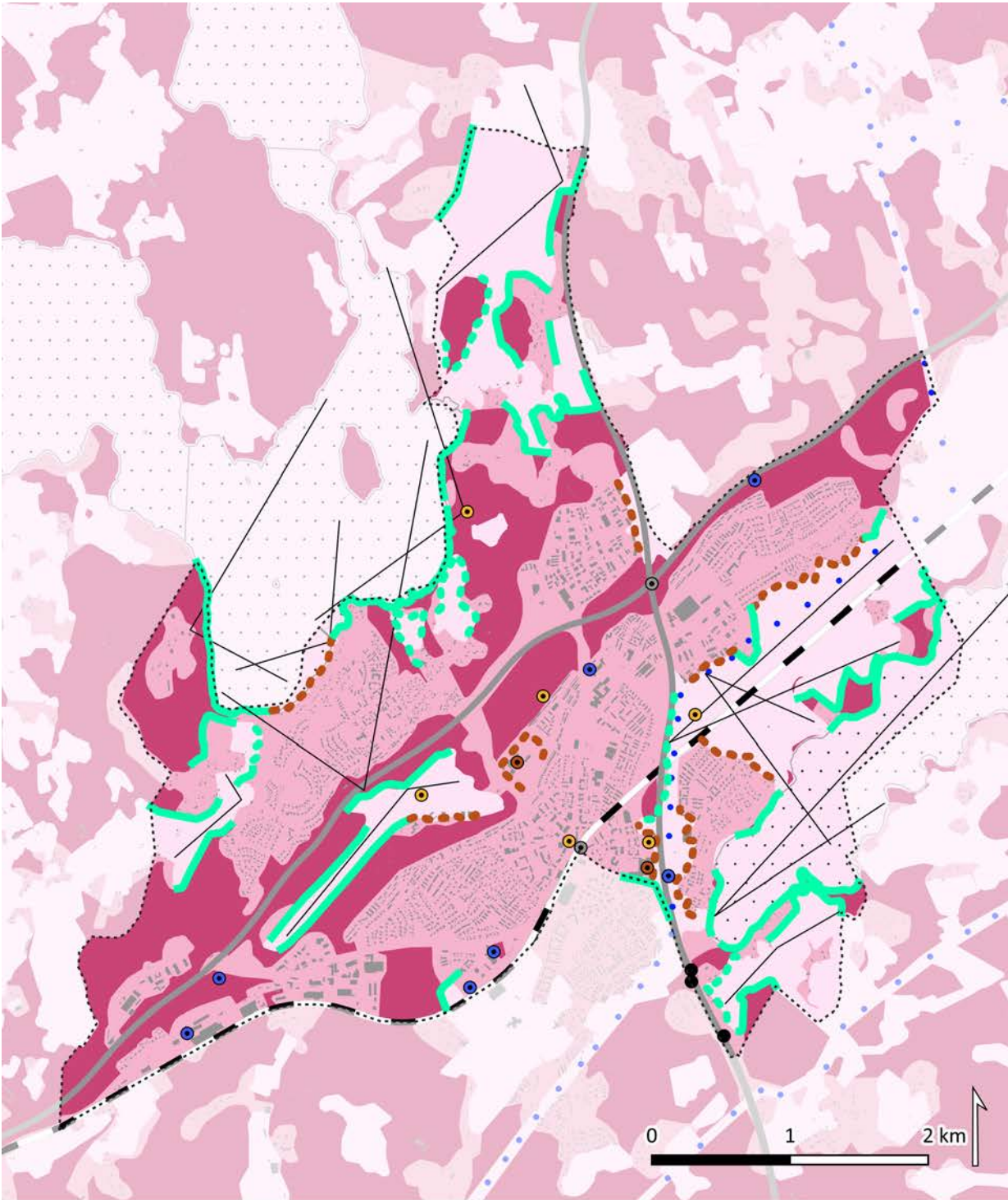
Kuva 47. Avointa maisematilaa Enäjärven pelloilla, jota reunustaa puustoinen sekä rikkonainen rakennettu reuna. Vasemmalla pellolla näkyy maisemapuu.

Kuva 48. Maisematilan vaihtelua Hiidenrannassa.

Kuva 49. Puoliavointa rakennettua ja Nummelanharjun metsien yhtenäistä suljettua maisematilaa Nummelan keskustassa.

Maisematila

Avoin tilaPuoliavoin tilaSulkeutunut tilaPuustoinen reunaRikkonainen puustoinen reunaRikkonainen rakennettu reuna	KalliioleikkausMaamerkkiMaamerkki, rakennus tai rakennusryhmäMaamerkki, siltaMaamerkki, masto, pylvä tai piippu	SuurjännitepylväsNäkymäJärviKaavarajausRakennusValtatieRautatie

Kuva 50. Selvitysalueen maisematila (Maastotietokanta (muokattu) © Maanmittauslaitos 06/2025).

maaston pienipiirteisyys vaikuttavat maisematilan muodostumiseen. Puoliavointa tilaa on lisäksi harvana kasvavien metsien alueilla ja haja-asutusalueilla. Suurin osa rakentamisesta ja liikkumisväylistä sijoittuu puoliavoimeen maisematilaan tai sen reunavyöhykkeelle.

Maisemaa rajaavat reunat

Reunavyöhyke rajaa maisematilaa. Esimerkiksi peltoa, vesialuetta tai lentokenttää rajaava puusto muodostaa paikoin selvitysalueella maisematilan tiiviin ja yhtenäisen puustoisin reunavyöhykkeen, joka voi näkyä maisemassa kauas. Alueella on lisäksi rikkonaisia maisematilassa kauas näkyviä reunavyöhykkeitä. Rikkinainen reunavyöhyke syntyy esimerkiksi, kun avoimen maisematilan reunassa on pienipiirteisyyttä, joka vaikuttaa reunan muodostumiseen epätarkkana. Esimerkiksi puustoisessa reunassa pellon muodot tai haja-asutus voi vaikuttaa reunan rikkonaisuuteen. Myös rakennetun ympäristön rakennukset muodostavat avoimen maisematilan reunamille pienipiirteisyytensä vuoksi rikkonaisia rakennetun ympäristön reunoja.

Kuva 51. Enäjärven eteläpäässä Torholassa pienipiirteistä avointa peltomaisemaa rajaavat yhtenäinen ja osin rikkinainen puustoinen reuna. Kuvassa oikealla näkyy Enärannan ja Nummelan keskustan taajamaa. (Kuva © Joenrinne Films)

Kuva 52. Oinasjoen peltoalueita rajaavat kuvassa vasemmalla yhtenäinen ja oikealla rikkonaisempi puustoinen reuna. Etualalla Oinasjokeen liittyvää rakennettua kosteikkoa Veikkolantieltä etelään.

Maamerkit

Maamerkki on luonnonelementti tai ihmisen toiminnan tulos, joka erottuu muusta ympäristöstä joko sijainnin, visuaalisen hahmotettavuuden tai ominaisuuden tai siihen liitetyn merkityksen vuoksi. Tyypillisiä maamerkkejä ovat kalliot, kirkot ja muut korkeat rakennukset tai rakennelmat.

Selvitysalueella maamerkkejä muodostuu taajamalle tyypillisesti rakennetun ympäristön elementeistä: suurista rakennuksista, silloista, teollisuuden piipuista ja sähköpylväistä kauas näkyvine voimalinjoihin. Porintien eteläosassa on selvitysalueen suurimmat kallioleikkaukset.

Nummelan Pistein tolpan ja liikenneympyrän alue hahmotuu kaupunkirakenteessa sekä paikalliskulttuurin maamerkinä. Piste on peräisin keskiajalta, ja se on säilynyt alueella nykypäivään. Nummelan keskipisteeltä erkanivat alun perin tiit viiteen eri suuntaan: Helsinkiin, Lohjalle, Haapakylään (nykyiseen Hiidenrantaan), Vihdin kirkonkylään ja rautatieasemalle sekä kuja radan reunaa seuraten. Alueella on nykyään muun muassa Osuuskauppa Aura ja suuntaviitta sekä kiertoliittymä (Vihdintie, Asematie, Meritie).

Lisäksi Nummelan lentokenttä hahmottuu muusta ympäristöstä maamerkinä. Nummelan lentokentän koillispuolella sijaitsee Nummelanharjun normaaliperusviiva, joka on maamittausalaan liittyvä maailmanlaajuisesti tunnettu vielä käytössä oleva maamerkki.

Luonnonelementtien muodostamia maamerkkejä selvitysalueella ovat Nummipeltojen maisemapuu (mänty) sekä useat keskusta-alueen rakennetussa ympäristössä säilyneet suuret maisemapuut (pääasiassa mäntyjä). Lisäksi Kokkokallion kalliolaki ja jyrkät rannat erottuvat maamerkinä Hiidenvedeltä katsottaessa myös kaukomaisemassa.

Näkymät

Selvitysalueella muodostuu pitkiä näkymiä vesistöjen ja isojen avoimien maisematilojen, kuten peltojen, yli. Pisimpiä näistä ovat Numminiityiltä alkavat Enäjärven kulttuurimaisemaa kohti koilliseen avautuvat näkymät. Myös Nummelanharjulta Enäjärveä kohti peltojen yli avautuu pitkät näkymät. Pienempiä peltomaisemia on esimerkiksi Oinasjoen ja Tyrynojan alueella sekä Torholassa.

Enäjärvi on muodoltaan pitkulainen, mikä mahdollistaa pitkät näkymät vesialueen yli koillis-lounassuuntaisesti. Vesialueen yli aukeaa laajoja näkymiä myös Hiidenveden rannoilta, kuten Hiidenrannan uimaalta. Enäjärvestä poiketen Hiidenvedellä rannat ovat paikoin kallioisia ja jyrkkiä. Paikoin maasto nousee järven pintaa huomattavasti korkeammalle tarjoten näköalapaikkoja; esimerkiksi Kokkokalliolta ja Vuorelan koulukodilta on pitkät ja laajat näkymät

Kuva 53. Nummelan keskipiste 1960-luvun lopulla. Vanha postikortti. (Kuva © Anu Huhtala)

Kuva 54. Nummelan Pistein suuntaviitta.

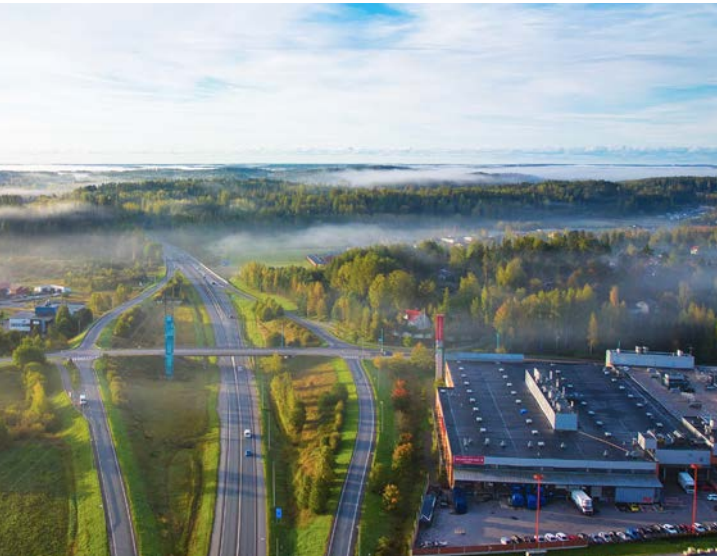
Kuva 55. Lähellä Porintietä sijaitsee selvitysalueen ainoa maisemapuu. Vanha mänty kasvaa keskellä Nummipaltoa. (Kuva © Sami Lamberg, Kapina)

Kuva 56. Kokkokalliolta avautuu pitkät näkymät Hiidenvedelle, jonka rantoja reunustaa selvitysalueellekin tyypillinen yhtenäinen puustoinen rantaviiva.

Kuva 57. Enäjärven ja sen pohjoispuolen avoimien peltomaisemien yli avautuu hyvin pitkiä näkymälinjoja. Enäjärven rannassa avointa vesialuetta rajaavat suurimmaksi osaksi yhtenäinen puustoinen reuna, joten maiseman kannalta tärkeitä näkymälinjoja pelloilta vesialueelle syntyy vähän.

Kuva 58. Rakennetun ympäristön maamerkkeinä erottuvat Nummelan Citymarketin suuri rakennusmassa ja pylonit sekä kuvassa Porintien vasemmalla puolella oleva sininen sähköpylväs (Kuva © Joenrinne Films).

Hiidenvedelle. Nummelan lentokentällä on laaja ja suora avoin maisematila, jossa näkymät ovat melko pitkät, vaikka aluetta ympäröi harjun metsäalueet. Lentokentän luoteisreunalla on Nummelanharjun näköalapaikka, josta avautuu pitkät näkymät Hiidenrannan yli Hiidenveden suuntaan.

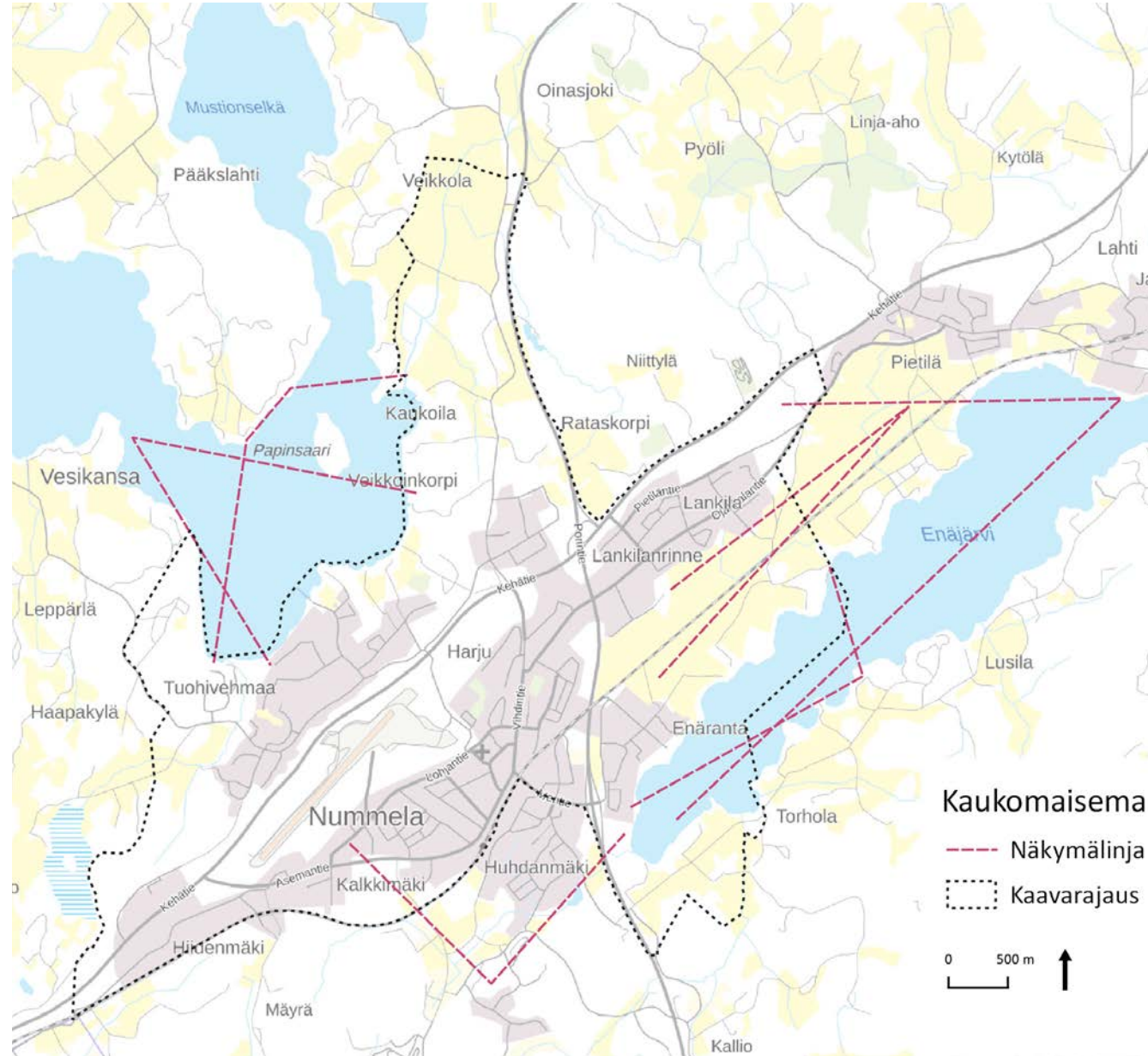
4.5 Kaukomaisema

Hiidenvesi ja Enäjärvi reunustavat selvitysalueetta, ja niiden välissä nousee maisemaa jakava Salpausselkä. Selvitysalueen maisemallisia vaikutusalueita ovat isojen järvien rannat ja niiden ympäristö, peltoaukeiden ympäristöt sekä selvitysalueetta ympäröivät selänteet. Vesialueet ja usein niiden rannoilta alkavat laaksoalueet ovat maisematilaltaan pääosin avointa aluetta, joka muuttuu viimeistään vaihettumisvyöhykkeillä puoliavoimeksi rakennetuksi vyöhykkeeksi. Jo vesimassat ja pellot mahdollistavat pitkiä näkymiä selvitysalueen ulkopuolelle, mutta myös sitä ympäröivien selänteiden ja mäkien rinteiltä on kaukonäkymiä selvitysalueelle. Kaukonäkymissä alueen maisemallisesti merkittävänä ominaispiirteinä hahmottuvat peltolaaksojen yhtenäiset puustoiset reunat sekä järvien puustoinen ranta, Salpausselän puustoinen selänne sekä Nummelan taajaman rakennettu vyöhyke. Myös alueen sähkölinjat, liikenneväylät ja rakennukset erottuvat kaukomaisemassa.

Kaukomaisemaan vaikuttaa lisäksi, erityisesti rakennetun ympäristön osalta, vuodenaika. Lehdettömänä aikana, eli noin puolet vuodesta, näkymät voivat avautua laajempina tai jatkua pidemmälle. Pimeänä aikana rakennetun ympäristön valaiseminen vaikuttaa maiseman hahmottumiseen.

Hiidenvedeltä katsottaessa selvitysalueen kaukomaisemassa erottuvat selkeimmin puustoinen rantaviiva, jota rikkoo paikoitellen rantarakentaminen. Lisäksi kaukaa katsottaessa maisemassa erottuvat paikoin jyrkät rannat, kuten Kokkokallio. Selvitysalue näkyy myös matalammilta rannoilta, kuten Enäjärveltä, kauas. Saaret eivät järvissä juurikaan rajoita näkymiä selvitysalueen ulkopuolelta.

Ojakkalasta, Enäjärven kulttuurimaiseman suunnalta, syntyy peltoaukeille kaukonäkymiä, joita pitkin selvitysalueen maisema näkyy kauas. Nummelanharju ja Nummelan keskusta näkyvät myös esimerkiksi selvitysalueen eteläpuolisen laaksoaukean eteläpuolelta, jossa maasto alkaa jälleen nousta. Salpausselkä näkyy maisemassa kaukaakin, sillä se erottuu topografiansa ja laajuutensa puolesta muusta maastosta.

Kuva 59. Selvitysalueen sijoittuminen kaukomaisemaan (Taustakartta © Maanmittauslaitos).

Kuva 60. Enäjärven pitkät kaukomaisemat selvitysalueetta kohti (Kuva © Joenrinne Films).

Kuva 61. Hiidenvedeltä avautuu pitkät näkymät selvitysalueetta kohti. Etualalla Vuorelan metsiä. (Kuva © Joenrinne Films)

Kuva 62. Linnanniitun kuntoportailta avautuu kaukonäkymä Huhdanmäen yli Nummelan keskustaa ja Nummelanharjua kohti.

Kuva 63. Enäjärven vesialueen ja pohjoispuolen peltöjen pitkät kaukomaisemat selvitysalueetta kohti. Etualalla on Ojakkalan rakennettua ympäristöä. (Kuva © Joenrinne Films)

5 MAISEMAN OMI- NAISPIIRTEET JA ALUEKOKONAI- SUUDET

Harjun metsäalue

Alue sijaitsee Nummelanharjun muodostamalla selänteellä ja sen lakialueella. Harjun havuvaltainen metsäkasvillisuus muodostaa alueella sulkeutunutta tilaa, ja alueen reunoilla maisematila muuttuu puoliavoimeksi. Alue erottuu erityisesti topografiansa vuoksi ympäristöstään, ja Salpausselkä on koko selvitysalueen komein jäätikkösyntyinen muodostuma, jonka ominaispiirteitä on vaalittava. Harju luo alueelle ominaista tunnelmaa, ja on alueen ja sitä ympäröivän rakennetun ympäristön tunnusomainen piirre topografian vaihteluineen ja tunnusomaisine mäntyvaltaisine kasvillisuuksineen.

Alueella on vähän maisematilan reunoja, koska puoliavoimen maisematilan rakennetut ympäristöt ympäröivät harjua molemmilta puolilta. Ainoat reunat syntyvät Nummelan lentokenttäalueen ympärille. Alueella on vähän rakennettua ympäristöä, ja suurimman osan siitä muodostaa Nummelan lentokenttä siihen liittyvine rakennuksineen. Lentokentän kupeesta avautuu Hiidenveden suuntaan vaikuttavat pitkät näkymät.

Metsäiset alueet

Muut metsäiset alueet sijaitsevat pääasiassa kallioisilla selänteillä sekä vaihtumisyöhykkeillä, jossa maisematila on sulkeutunutta tai puoliavointa. Kasvupaikat vaihtelevat metsissä pääasiassa lehdon ja tuoreen kankaan välillä, mutta paikoin alueella on myös avokallioita. Puoliavointa maisematilaa muodostuu tyypillisesti alueilla, joissa on haja- tai loma-asutusta.

Alueelle tyypillisiä puustoisia reunoja syntyy erityisesti kohdissa, joissa sulkeutunut ja avoin maisematila kohtaavat.

Alueelta avautuu esimerkiksi Kokkokallion pitkät ja vaikuttavat näkymät Hiidenveden suuntaan, jotka ovat alueen komeimpia ja arvokkaimpi-

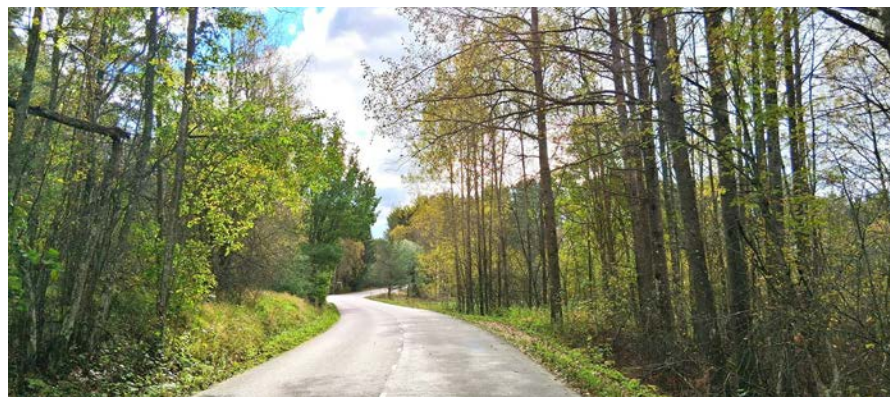
Kuva 64. Nummelanharjun mäntymetsät ja lentokenttä luovat alueelle paikallisdentiteettiä (Kuva © Evelin Vesanen).

Kuva 65. Mäntyvaltaista kangasmetsää Nummelanharjulla.

Kuva 66. Kokkokallio on metsäisten alueiden kohokohta, jossa kallioiselta selänteeltä avautuu laajat näkymät Hiidenvedelle.

Kuva 67. Lehtipuultaista metsää Kaukoilassa.

avominaispiirteitä. Muuta rakennuskantaa on esimerkiksi Vuorelan koulukodin RKY-alueella sekä Kopun kartanon sekä Luontolan ja Päivölän virkistyskotien metsien ja peltujen alueilla.

Viljelysmaat

Alueella on maatalouden erityyppisiä peltovaltaisia maisemia. Peltoaukeiden maisemat muodostuvat muun muassa laajojen laaksojen avoimessa maisematilassa, joissa on pitkät näkymät. Pitkään jatkunut maataloustuotanto on luonut arvokkaan vaalittavan Enäjärven kulttuurimaiseman. Selvitysalueella on myös pienipiirteisemmän topografian vaihtelun luomia pienempiä peltoaukeita, jotka muodostavat avoimen tilan sarjoja selänteiden väliin jääviin laaksoihin. Pellot sijaitsevat vesistönsien, kuten järvien, jokien tai purojen, laaksoissa ja rannoilla.

Alueelle tyypillisiä reunavyöhykkeitä ovat peltujen puustoiset reunat sekä rikkonaiset reunat, joissa esimerkiksi pientalovaltaisen taajaman tai haja-asutuksen rakennuskanta vuorottelee kasvillisuuden kanssa. Puustoinen reuna on selvitysalueella tunnusomainen arvokas piirre, joka hahmottuu selvästi sekä lähietäisyydeltä että kaukomaisemassa.

Maiseman solmukohtia syntyy erityisesti pitkulaiden peltujen kohdatessa vesialueen. Maiseman solmukohta ja sen lähialue tulee nähdä maisemallisena erikoisalueena sekä historiansa että näkyvyytensä kannalta.

Pientaloasumisen alueet

Alueen rakennuskanta sijaitsee vaihtumisyöhykkeellä harjun molemmilla puolilla, ja se muodostuu pääasiassa 1–2 kerroksisista pientaloista. Alueella on myös erilaisia virkistys-, viher- ja liikennealueita. Taajamalle tyypillisesti pientaloasuminen sijoittuu pääasiassa puoliavoimeen maisematilaan, ja sen sisälle ei muodostu reunavyöhykkeitä tai pitkiä näkymiä. Alueen kasvillisuus muodostuu pääasiassa yksityisten pihojen sekä julkisten ulkotilojen kasvillisuudesta. Myös harju vaikuttaa alueiden tunnelmaan muun muassa maastonmuodoillaan, ja puusto on harjun lähellä selvästi mäntyvaltaista. Rakennettua aluetta leimaa pimeänä aikana valaistuksen kohtalainen määrä, joka korostuu sen ympäristön pimeyden vuoksi.

Kuva 68. Enärannasta avautuu pitkät maisemat arvokasta Enäjärven kulttuurimaisemaa kohti.

Kuva 69. Peltoaukeaa reunustaa puustoinen reuna Oinasjoella. Veikkolantieltä pohjoiseen katsottaessa näkymät jatkuvat selvitysalueen ulkopuolelle.

Kuva 70. Pientaloalueen puoliavointa maisematilaa Enärannassa.

Kuva 71. Vanhan Nummelan alueella harjuvaikutteista kasvillisuutta on runsaasti.

Asumisen ja palveluiden alueet

Kerrostalovaltainen asuminen sijoittuu vaihtumisvyöhykkeelle Nummelan taajaman keskusta. Alueen palvelut ovat päivittäispalveluita, kuten elintarvikekauppoja ja julkisia palveluita. Rakennusten korkeus on kautta Nummelan keskustan maltillista. Taajamalle tyypillisesti asuminen ja palvelut sijoittuvat pääasiassa puoliavoimeen maisematilaan, ja sen sisälle ei muodostu reunavyöhykkeitä tai pitkiä näkymiä. Keskusta-alueella on paljon läpäisemätöntä pintaa ja kasvillisuus muodostuu säilytetystä ja istutetusta pihojen ja julkisten ulkotilojen kasvillisuudesta. Keskustan alueella on säilytetty isoja maisemapuomaisia kilpikaarnaisia mäntyjä. Alueen puusto on mäntyvaltaista. Rakennettua aluetta leimaa pimeänä aikana valaistuksen kohtalainen määrä, joka korostuu sen ympäristön pimeyden vuoksi.

Teollisuuden ja palveluiden alueet

Alue sijaitsee vaihtumisvyöhykkeellä harjun molemmiin puolin pientaloasumisen harjunsuuntaisena nauhamaisena jatkeena. Alueet ovat usein vähintään yhdeltä puolelta metsän tai ohuen metsäkaistaleen reunustamia teollisuuden, liike- tai erikoispalveluiden toiminnan rakennuksista koostuvia alueita. Alueilla rakennuskanta on pääasiassa mittakaavaltaan suurta ja neliömäistä, ja lähimaisema on kolkkoa.

Rakennetulle ympäristölle tyypillisesti alue sijoittuu pääasiassa puoliavoimeen maisematilaan, ja sen sisälle ei muodostu reunavyöhykkeitä tai pitkiä näkymiä. Alueella on paljon läpäisemätöntä pintaa ja vähän kasvillisuutta. Rakennettua aluetta leimaa pimeänä aikana valaistuksen kohtalainen määrä, joka korostuu sen ympäristön pimeyden vuoksi.

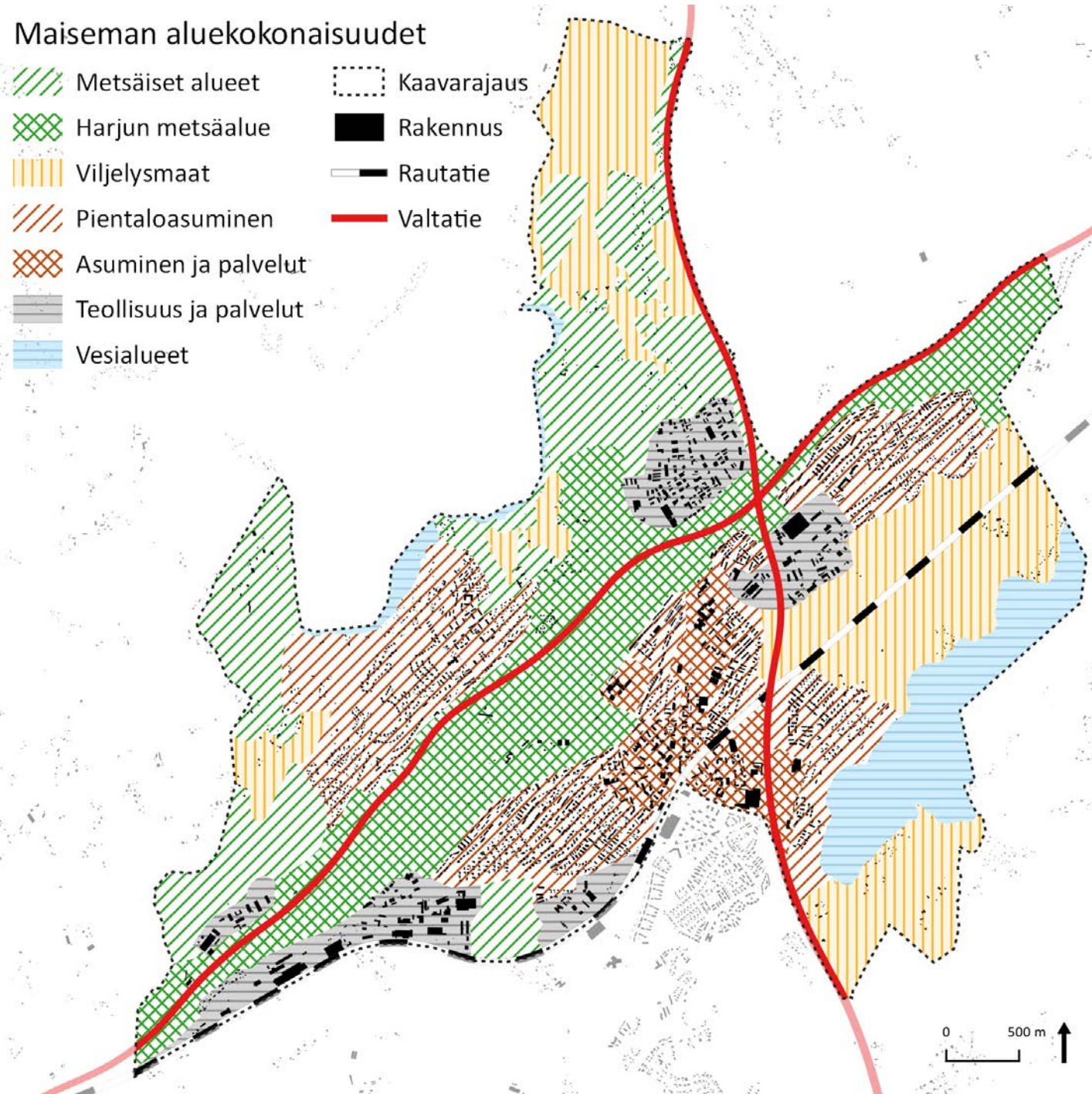
Vesialueet

Vähäsaariset vesialueet sijoittuvat avoimeen maisematilaan, johon muodostuu pitkiä näkymiä. Vesialueet muodostavat rajatun avoimen maisematilan, jonka reunat ovat tyypillisesti puustoisia rantoja. Rantarakentaminen rikkoo paikoin puustoista reunaa, mutta reuna pysyy silti pääasiassa suljettuna.

Puustoinen ranta on selvitysalueen tunnusomainen arvokas piirre ja maisemassa selvästi erottuva reuna, joka hahmottuu sekä lähi- että kaukomaisemassa. Ehyt reuna on visuaalisesti yhtenäinen maisematilan reuna, joka erottaa avoimen tilan sulkeutuneesta. Avoin vesipinta ja sitä ympärivät yhtenäiset puustoiset rannat sekä pitkät näkymäsektorit ovat maiseman arvokkaita ominaispiirteitä. Myös Hiidenveden jyrkät kallioiset rannat ovat maisemassa arvokkaita säilytettäviä maiseman ominaispiirteitä.

Maiseman aluekokonaisuudet

	Metsäiset alueet		Kaavarajaus
	Harjun metsäalue		Rakennus
	Viljelysmaat		Rautatie
	Pientaloasuminen		Valtatie
	Asuminen ja palvelut		
	Teollisuus ja palvelut		
	Vesialueet		

Kuva 72. Maiseman aluekokonaisuudet. selvitysalueella (Maastotietokanta (muokattu) © Maanmittauslaitos 06/2025).

Kuva 73. Maisema Enäjärvelle Enärannasta katsottuna.

Kuva 74. Nummelan veneranta Hiidenrannassa (© Paavo Hacklin).

Kuva 75. Nummelan keskustan katukuvalle tyypillistä on suuret maisemapuomaiset kilpikaarnaiset männyt.

Kuva 76. Asumisen ja palveluiden aluetta Nummelan Pisteellä. Etualalla Aurran talo ja takaoikealla vihreäkattoinen Työväentalo.

Kuva 77. Hiidenmäen teollisuusalueita.

Kuva 78. Teollisuuden ja erikoispalveluiden sekoittunutta aluetta Lankilantiinteessä.

6 ARVOKKAIDEN OMINAISPIIRTEIDEN HUOMIOIMINEN

Maiseman ominaispiirteet luovat tiloja, yksityiskohtia, yhtenäisyyttä ja näkymiä. Ne ovat elementtejä, joita voidaan säilyttää ja hoitaa. Arvokkaan maiseman tunnuspiirteitä ovat maiseman ajallinen luonne, eheys ja yhtenäisyys. Maiseman ominaispiirteiden huomioiminen maankäytön suunnittelussa luo tasapainoista elinympäristöä. Alueen eheyttä luovat muun muassa rakentamisen pysyminen perinteisillä rakennuspaikoilla ja vanhan tien linjauksen säilyminen.

Maiseman laatua heikentäviä tekijöitä ovat usein ajan myötä korjaantuva tai erilaisilla toimenpiteillä korjattavissa tai lievennettävissä olevat elementit, kuten maa-ainesten otto, metsien hakkuut, rakentaminen, uudet tiet, energiaverkkojen ja uusien energia-tuotantolaitosten rakentaminen. Maisemaan voi syntyä myös vakavampi ja usein pysyvä muutos, mikä voi johtaa maiseman arvojen vähenemiseen. Maiseman laatuun voidaan vaikuttaa hyvällä suunnittelulla, joka huomioi ympäristön kokonaisvaltaisesti.

Selvitysalueelle suunnitellaan osayleiskaavaa, mikä voi aiheuttaa vaihtelevia muutos-paineita. Selvitysalueen maisema on paikoin joustavaa, sillä sen erilaiset maisemakonaisuudet, kuten erilaiset rakennetut ympäristöt, eivät muodosta selvitysalueella koko aluetta poikkileikkaavaa yhtenäistä maisemakuvaa. Toisaalta alueella on suuria maisemakokonaisuuksia, joiden ominaispiirteitä tulee vaalia. Tuleva rakentaminen tulee suunnitella maisemarakenne ja maiseman arvot huomioiden sekä alueen maisemakuvaa eheyttäen. Yleisesti laajapiirteinen maisema kestää muutostekijöitä pienipiirteistä paremmin. Myös rakennetun ympäristön maiseman sietokyky on maa-seutu- ja luonnonmaisemaa parempi, jolloin rakennetun ympäristön maisemarakenne, maisemakuva tai maiseman perustekijät kestävät enemmän muutosta ilman, että maiseman laatu, identiteetti, arvot tai houkuttelevuus laskee. Maiseman sietokyvyllä tarkoitetaan myös maiseman herkkyyttä muutokselle, johon vaikuttavat niin maiseman kauneuteen kuin maiseman kokemiseen liittyvät tekijät.

Arvokkaihin alueisiin ja maiseman ominaispiirteisiin kohdistuvia maiseman muutoksia on tarpeen tarkastella jatkosuunnittelussa muutosvaikutusten tunnistamiseksi tarkemmin, sillä tämä selvitys on laadittu yleiskaavatasoisen suunnittelun tueksi. Myös selvitysalueen muutoksia kaukomaiseman näkökulmasta on tarpeen tarkastella tarkemmassa jatkosuunnittelussa.

Jatkosuunnittelussa tulee huomioida pimeään ajan maisema, joka korostuu etenkin lehdettöminä ja pimeinä vuodenaikoina. Maiseman pimeitä kohtia tulee vaalia etenkin kaukomaisemassa. Samoin liiallista valaisemista on syytä välttää avoimien maisematilojen reunoilla, ranta-alueilla ja maiseman korkeissa kohdissa sekä luontoalueilla. Uusilla alueilla valaistus on sovittava maisemaan.

Kuva 79. Nummelanharju muodosta suuren osan taajaman virkistysalueista ja -verkostosta.

Viher- ja virkistysverkostot

Nummelanharju (I Salpausselkä) jakaa selvitysalueen maiseman kahtia. Selvitysalueen ympäristössä poikittaiset harjujaksot ovat muodostaneet ympäristöönsä vaihtelevaa maastoa runsaine vesistöineen, peltoaukeineen ja monimuotoisine luontoineen. Selvitysalue on suurelta osin rakennettua, minkä vuoksi olemassa olevia luonnon elementtejä tulee jatkosuunnittelussa vaalia.

Selvitysalueen selänteet jyrkkine rinteineen sekä paikoin avoimine lakialueineen ovat omaleimaisia, tärkeitä ja herkkiä maisematilan elementtejä, jotka erottuvat paikoin myös kaukomaisemassa. Avokalliot, esimerkiksi Kokkokalliolla, ovat arvokkaita, arkoja ja säilytettäviä maisemallisia elementtejä, joita voi ottaa osaksi uutta rakennettua ympäristöä tai virkistysverkostoa. Näkymä- ja näköalapaikoilta avautuvien näkymien tulee olla vastaisuudessa julkisia, ja näkymäsektoreita ja näkymälinjoja tulee säilyttää.

Harjualueet ja -muodostumat tulee säilyttää mahdollisimman vahingoittumattomina myös vastaisuudessa, jotta näitä erikoisia luonnonesiintymiä ei turmella eikä aiheuteta huomattavia tai laajalle ulottuvia vahingollisia muutoksia. Salpausselän aluetta tulee vaalia myös pohjavesialueena. Nummelanharju on yksi Vihdin luonnonmaantieteellisistä tavaramerkeistä. Sillä ja kallioalueilla on merkitystä kunnan matkailulle sekä virkistysmahdollisuuksille, mikä korostaa alueiden säilyttämistä ja mahdollisten muutostöiden hienovaraista toteuttamista.

Virkistyskäytön kannalta viherverkoston vetovoimaisimpia kohteita ovat luonnon-tilaiset alueet sekä niiden kauniit maisemat ja lajisto. Alueen metsät muodostavat sulkeutuneiden maisematilojen sarjoja, jotka jatkuvat selvitysalueen ulkopuolella, ja niitä tulee vaalia, kehittää ja säilyttää mahdollisimman ehyinä kokonaisuuksina. Eri-tyisesti taajaman läpi kulkevan Nummelanharjun metsät ovat tärkeitä maisemallisesti ja virkistyskäytössä sekä alueen identiteetin kannalta, ja taajaman virkistyspalveluista suuri osa tukeutuu niihin. Nummelanharjun luonnon- ja maisemalliset arvot sekä virkistyskäyttö ja lentotoiminta tulee turvata ja sovittaa yhteen jatkosuunnittelussa.

Rakentaminen tulisi sijoittaa alueille, joissa luontoarvot ovat vähäisimmillään. Rakentaminen ja asukasmäärän mahdollinen kasvu lisäävät käyttöpainetta viheralueilla, ja virkistyskäytön ja luonnon- sekä maisemansuojelun sovittaminen yhteen voivat vaatia tulevaisuudessa erityisiä toimenpiteitä. Virkistysalueet ja -reitit tulee sovittaa maisemaan samalla huomioiden virkistysverkoston saavutettavuus. Potentiaalisesti lisääntyvä virkistyskäyttö saattaa aiheuttaa paikoin maaston kulumista ja luontoarvojen vaarantumista, mikä tulee huomioida virkistysverkoston ja -reittien jatkosuunnittelussa.

Kuva 80. Enäjärvi Enärannalta katsottuna (Kuva © Joenrinne Films).

Vesialueet ja rannat

Selvitysalueen järvien rannoilla on paljon maisematilan reunoja, jotka ovat muodostuneet joko yhtenäisestä puustosta tai puuston ja rakentamisen sekoitelmasta. Reunat rajaavat vesialueiden maisematilaa sekä lähi- että kaukomaisemassa ja muodostavat selvitysalueelle ominaisen maisemallisen elementin. Kaukomaiseman tärkeimpiä puustoisia reunoja ovat rantojen puustoiset rantaviivat. Kaukomaiseman ehjä puustoinen reuna on herkkä muutoksille ja sen yhtenäisyyttä tulee vaalia säilyttämällä se visuaalisesti yhtenäisenä. Avoin maisematila, kuten avoin vesipinta, on muutokselle herkkää aluetta, jossa kaikki rakentaminen ja kasvillisuuden muutokset muuttavat tilan luonnetta ja näkymiä.

Rantojen toimintoja voi kuitenkin kehittää ja ottaa osaksi uutta rakennettua ympäristöä tai virkistysverkostoa. Selvitysalueella avoin vesipinta ja pitkät näkymät sen yli virkistysreiteiltä tulee turvata. Rannoilta tulee vastaisuudessa avautua julkisia näkymiä. Rantojen kehittämisessä tulee huomioida maiseman erityispiirteiden lisäksi lähiympäristön asutus, liikenneyhteydet sekä kulttuuriympäristö.

Maisematilan solmukohtia muodostuu usein järvien ja muiden vesistönosien, kuten laaksoissa kulkevien uomien, kohdatessa. Solmukohdat ovat herkkiä maisemallisia erikoisalueita, joiden maisemallisen luonteen säilyminen tulee huomioida suunnittelussa.

Peltolaaksot

Selvitysalueen peltojen reunoilla on selkeitä reunavyöhykkeitä, jotka muodostuvat joko yhtenäisestä puustosta tai puuston ja rakentamisen sekoitelmasta. Kaukomaiseman tärkeimpiä puustoisia reunoja ovat isoja peltoaukeita rajaavat metsiköt Enäjärven ja Oinasjoen pelloilla. Reunat rajaavat avoimien peltoalueiden maisematilaa sekä lähi- että kaukomaisemassa muodostaen selvitysalueelle ominaisen maisemallisen elementin. Ehjä puustoinen reuna on herkkä muutoksille ja sen yhtenäisyyttä tulee vaalia säilyttämällä se visuaalisesti yhtenäisenä. Myös avoin maisematila on muutokselle herkkää aluetta, jossa kaikki rakentaminen ja kasvillisuuden muutokset muuttavat tilan luonnetta ja näkymiä, mikä on huomioitava jatkosuunnittelussa. Uusien ja olemassa olevien alueiden rakentamisen tulee eheyttää maisemaa ottamalla maiseman ominaispiirteet suunnittelun lähtökohdiksi. Kuitenkin suurten yhtenäisten peltoalueiden arvokkaat viljelymaisemat, kuten Enäjärven kulttuuri-maisema, tulee turvata. Peltoalueet ovat tärkeä maisemallinen tekijä Vihdissä. Täten esimerkiksi merkittävien rakennelmien tai suuremman volyymin rakentamisen rajoittaminen peltoalueilla varjelee Vihdin kulttuuriperintöä ja maisemakuvaa. Yh-

Kuva 81. Enäjärven peltoja ja Lankilanrinne.

tenäisillä peltoalueilla on maisemallisen, kulttuurihistoriallisen ja virkistysellisen tärkeyden lisäksi merkitys luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi.

Maisematilan solmukohtia muodostuu usein kapeiden peltoaukeiden kohdatessa avoimia vesialueita. Solmukohdat ovat herkkiä maisemallisia erikoisalueita, joiden maisemallisen luonteen säilyminen tulee huomioida suunnittelussa. Alueiden kehittämisessä tulee huomioida maiseman erityispiirteiden lisäksi lähiympäristön asutus, liikenneyhteydet sekä kulttuuriympäristö. Nummipelloilla sijaitseva maisemapuu lähiympäristöineen tulee säilyttää visuaalisesti avoimena ympäristönä huomioiden näkymät Enäjärven ja Lankilan peltojen suuntiin.

Kulttuurimaisemat ja -arvot

Rakennetussa ympäristössä uuden rakentaminen ja vanhan korjaaminen muodostavat tulevaisuuden kulttuurimaisemaa. Selvitysalueen historia näkyy yhä alueen tiestössä ja rakennuskannassa, vaikka uusi rakentaminen ja maankäyttö ovat muuttaneet aluetta. Alueen kulttuuri- ja maisema-arvot ovat alueen tärkeitä vaalittavia ominaispiirteitä, jotka luovat alueelle identiteettiä.

Suunnittelussa tulee edistää kestäväällä tavalla maaseudun kulttuurimaisemaa ja suojella keskeiset rakennushistorialliset kohteet ohjaamalla yhdyskuntarakenteen kehitystä suotuisaan suuntaan, esimerkiksi ohjaamalla uuden rakentamisen painopisteitä alueille, jolla ei ole kulttuuriperinnön mukaisia kohteita tai ottamalla alueen kulttuuriarvot suunnittelun lähtökohdiksi ja muodostaa visuaalisesti eheää kerroksellista ympäristöä. Pellot ovat kulttuurimaiseman tärkein elementti, ja ne tulisi säilyttää ensisijaisesti viljelykäytössä.

Arvokkaihin kulttuurihistoriallisiin ympäristöihin, maisemiin, muinaisjäänneksiin ja rakennussuojelukohteisiin kohdistuvassa maankäytön suunnittelussa onkin löydettävä tasapaino ympäristön säilymisen ja kehityksen välillä. Maisemaan sijoitettavia uusia elementtejä, kuten rakennuskantaa, tulee pyrkiä sovittamaan olemassa olevaan maisemaan, jotta ne eivät muuta selvitysalueen kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden tunnelmaa ja luonnetta. Vesialueen lisäksi historiallisesti avoin alue, etenkin Enäjärven kulttuurimaisemassa ja sen lähiympäristössä, tulee säilyttää avoimena.

Kulttuurihistoriallisesti merkittävän alueen suunnittelussa on otettava huomioon kulttuurihistoriallisen rakennetun ympäristön kokonaisuus, ominaispiirteet ja identiteetti. Kyseessä olevilla maisema-alueilla rakentaminen tulee toteuttaa tukeutuen olemassa olevaan miljööseen, noudattaa perinteisiä rakennusten sijoittumisperi-

aatteita ja edistää vanhan arvokkaan rakennuskannan säilymistä. Uusien teiden ja muiden rakenteiden sijoittelussa tulee pyrkiä noudattamaan maiseman ja maaston muotoja.

Rakennettu ympäristö

Nummelanharjun selänne muodostaa rakennetulle alueelle kehyksen ja maisemarakenteellisen selkärangan, mikä on huomioitava uutta rakennuskantaa suunniteltaessa. Uudet rakentamisen alueet ja täydennysrakentaminen ja niiden sijoittuminen on toteutettava olemassa olevan rakennetun ympäristön arvoja kunnioittaen. Rakentaminen voi sijoittua, sen ominaisuuksista riippuen, tukeutumaan johonkin maisemaelementtiin tai solmukohtaan, pellon ja metsän raja-alueeseen, kumpareeseen, tienristeykseen tai jo olemassa olevaan rakennusryhmään. Rantojen kehittämisessä tulee huomioida maiseman erityispiirteiden, kuten näkymien ja puustoisten reunojen, lisäksi lähiympäristön asutus, liikenneyhteydet sekä kulttuuriympäristö.

Asuinrakentamisen alueilla voimakasta vastakkainasettelua säilyvien ja uusien rakennusten mittakaavojen sekä topografian välillä tulee välttää uutta rakennuskantaa suunniteltaessa. Uusi rakennuskanta tulee sovittaa säilyvään rakennuskantaan esimerkiksi arkkitehtuurin keinoin tai mittakaavallisen vaihtelun kautta. Ympäristönsä mittakaavasta poikkeavia ja maisemakuvasta negatiivisella tavalla erottuvia rakennetun ympäristön elementtejä esitetään vältettäväksi etenkin asumisen ja palveluiden alueilla sekä alueilla, joilta on pitkiä näkymiä ympäristöön. Uusilla ja täydennysrakentamisen alueilla maisemakuvaa voidaan paikoin eheyttää ja sovittaa olemassa olevaan maisemaan kasvillisuuden tai rakentamisen keinoin. Katukuvaan voidaan esimerkiksi sisällyttää alueen ominaisia maiseman elementtejä, kuten taajama-alueen suuria mäntyjä. Haitalliselta melulta tulee mahdollisuuksien mukaan suojautua esimerkiksi rakennusmassoilla. Myös liikenneväylien estevaikutusta tulee pyrkiä pienentämään virkistys- ja ekologisen verkoston näkökulmasta.

Taajamien kasvu asettaa suunnittelulle haasteita perinteisen maisemakuvan säilyttämisessä ja historiallisten kerrostumien ylläpitämisessä. Peltoalueet ovat tärkeä maisemallinen tekijä Vihdissä, joten merkittävien rakennelmien tai suuremman vo-lymin rakentamisen sijoittaminen peltoalueille on tehtävä harkiten ja tarvittaessa rajoittaen, jotta Vihdin kulttuuriperintöä ja maisemakuvaa voidaan varjella riittävästi. Suunnittelussa tulee siis luoda edellytykset säilyttää ja kehittää kunnan taajamia näiden kulttuuriset ominaispiirteet huomioon ottaen. Alueen suunnittelussa tulee ohjata rakentamista ja haja-asutusta siten, että yhtenäiset kulttuuriympäristöjen ja luontoalueiden arvot voidaan säilyttää. Suunnittelussa tulee huomioida

kulttuurimaisemat ja suojella keskeiset rakennushistorialliset kohteet sekä luontoarvot ohjaamalla esimerkiksi uuden rakentamisen painopisteitä alueille, jolla ei ole kulttuuriperintö- tai luontokohteita tai niin, että kulttuuri- ja luontoarvoihin kohdistuvassa maankäytön suunnittelussa löydetään tasapaino ympäristön säilymisen ja ympäristön kehittymisen välillä. Myös kulttuurihistoriallisesti merkittävien kohteiden tunnelma ja luonne on huomioitava suunnittelussa.

Luonnonympäristön näkökulmasta rakentaminen tulisi sijoittaa alueille, joissa luontoarvot ovat vähäisimmillään, mutta kuitenkin niin, että lisääntyvälle asukasmäärälle luodaan puitteet virkistysalueiden ja reittien riittävään saavutettavuuteen ja määrään. Myös virkistysverkoston eheyttämiselle on kiinnitettävä huomiota. Salpausselkää aluetta tulee vaalia myös pohjavesialueena, mikä rajoittaa uuden rakentamisen määrää ja laatua alueella.

Kaukomaisema

Tarkastelualueen maisemakuvalle ovat tunnusomaisia Nummelanharjun voimakkaat pinnanmuodot ja paikoin suuretkin korkeusvaihtelut. Sen pohjoispuolella on Hiidenvesi ja eteläpuolella Enäjärvi avoimine laaksoineen. Suurimmat avoimet tilat muodostuvat selvitysalueen itä- ja pohjoisosien laajoille yhtenäisille peltoalueille, jotka jatkuvat selvitysalueen ulkopuolella. Puoliavointa rakennetun ympäristön maisemaa on selvitysalueella runsaasti. Sen jakaa kahtia harjun puustoinen sulkeutunut metsämaisema. Pisimmät näkymät alueelle muodostuvat Hiidenveden ja Enäjärven yli Nummelanharjun metsäisiä rinteitä kohti. Harju ja järvet luovat alueelle maisemallista arvoa ja alueiden identiteetti kytkeytyy niihin tiukasti.

Selvitysalueen nykyinen rakennuskanta erottuu kaukomaisemassa järvien ranta-asutuksena sekä pellonreunojen rikkonaisena rakennettuna reunana, joka koostuu pienteollisuuden, asumisen ja kasvillisuuden vaihtelusta. Kaikki reunat ovat ominaisuuksistaan huolimatta varsin sulkeutuneita. Kaukomaisemassa yhtenäinen puustoinen reuna on maiseman arvokas ominaispiirre sekä vesi- että peltoalueilla, ja sitä esitetään säilytettäväksi ja huomioitavaksi jatkosuunnittelussa.

Rakennuskannan korkeus on selvitysalueella maltillista ja järvet ja pellot rajautuvat reunavyöhykkeisiin, joten esimerkiksi Nummelan taajama ei erotu kaukomaisemassa juurikaan. Uutta rakennuskantaa suunniteltaessa on huomioitava, että kesäaika- na rakennuskanta peittyy helposti kapeankin kasvillisuuskaistan taakse, mutta lehdettömänä aikana (noin 6 kk vuodessa) myös latvuksen alapuolinen rakennuskanta saattaa näkyä kaukomaisemassa.

Kuva 82. Nummelan tori (Kuva © Joenrinne Films).

Kuva 83. Pientaloasutusta Nummelan taajamassa (Kuva © Joenrinne Films).

Kuva 84. Rakennettua ympäristöä Nummelanharjun kaakkoispuolella (Kuva © Joenrinne Films).

LÄHTEET JA TAUSTA-AINEISTOT

Finna.fi, Viitattu 2.7.2025. Näkymä Luontolanterveyskylpylöstä. <https://www.finna.fi/Record/museovirasto.36CC1E261B9B85C1F5C53B9F6AA46EA8?sid=5089489303>

Finna.fi, Viitattu 2.7.2025. Osuuskauppa Auran talo. <https://www.finna.fi/Record/museovirasto.09A2D77EF91C1EBB429644E8BEAE9C5C?sid=5079961638>

Forsius-Nummela, J., 1994. Vihdin maisemahistoriallinen selvitys.

Ilmatieteenlaitos, 2025. Suomen ilmastovyöhykkeet. <https://www.ilmatieteenlaitos.fi/suomen-ilmastovyohykkeet>

Ilmasto-opas.fi, 2025. Nykyinen ilmasto - 30 vuoden keskiarvot. <https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/nykyinen-ilmasto-30-vuoden-keskiarvot>

Länsi-Uudenmaan vesi- ja ympäristö ry, 2012. Hiidenveden lähialueen kosteikkojen yleissuunnitelma, Julkaisu 234/2012

Kotimaisten kielten keskus, 2007. Suomalainen paikannimikirja. Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 63. https://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk63/SuomalainenPaikannimikirja_e-kirja_kuvallinen.pdf

Länsi-Uudenmaan vesi- ja ympäristö ry, 2020. Vihdin Enäjärven kunnostussuunnitelma, Julkaisu 18/2020

Museovirasto, 2009. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1018

Museovirasto, Viitattu 18.6.2025. Arkeologiset kohteet. https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/mjreki/read/asp/r_tilasto_mkl.aspx

Museovirasto, Viitattu 18.6.2025. Kulttuuriympäristön palveluikkuna. <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>

Museovirasto, Viitattu 18.6.2025. Muinaismuistot. <https://muinaismuistot.info/>

Museovirasto, Viitattu 18.6.2025. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. https://www.rky.fi/read/asp/r_default.aspx

Nummela kylähistoria, Viitattu 27.6.2025. <https://historia.vihti.fi/koti-nummela/index.htm>

Rakentajain Insinööritoimisto, viitattu 17.6.2025. Vuorelan päärakennus. <https://rit.fi/vuorelan-paarakennus/>

Timo Meriluoto, 2010. Kuninkaan kartasto 1776–1805. <https://timomeriluoto.kapsi.fi/KARTAT/%C2%B4%C2%B4Kuninkaan%20Kartasto%C2%B4%C2%B4%201776-1805/L%C3%A4ntinen%20Uusimaa%20%2839+1%29.jpg>

Uudenmaan liitto, 2011. Näkymiä maakunnan maisemahistoriaan – Uudenmaan paikkatietoaineistot. Uudenmaan liiton julkaisuja E 113 – 2011. <https://uudenmaanliitto.fi/wp-content/uploads/2022/02/Nakymia-maakunnan-maisemahistoriaan.pdf>

Uudenmaan liitto, 2014. Tien päällä – Uudenmaan kulttuurihistoriallisesti arvokkaat tiet ja reitit. Uudenmaan liiton julkaisuja E 132 – 2014. <https://uudenmaanliitto.fi/wp-content/uploads/2022/01/Tien-paalla-Uudenmaan-kulttuurihistoriallisesti-arvokkaat-tiet-ja-reitit.pdf>

Uudenmaan liitto, 2016. Missä maat on mainioimmat. Uudenmaan kulttuuriympäristöt. <https://uudenmaanliitto.fi/wp-content/uploads/2022/05/Missa-maat-on-mainioimmat.pdf>

Uudenmaan liitto, 2016. Uudenmaan maaseutumaisemat - Nylands landsbygdslandskap. <https://uudenmaanliitto.fi/wp-content/uploads/2021/11/Uudenmaan-maaseutumaisemat.pdf>

Uudenmaan liitto, 2019. Uusimaa-kaava 2050. <https://kartta.uudenmaanliitto.fi/portal/apps/webappviewer/index.html?id=5f6a338dcc0045848d32cf41861e18e7>

Vesi.fi, 2025. Karttapalvelu. <https://www.vesi.fi/karttapalvelu/>

Vihdin kunta, 2015. Maisemaselvitys Otalammen alueelta. FCG. https://www.vihti.fi/wp-content/uploads/Otalampi_maisemaselvitysWEB.pdf

Vihdin kunta, 2019. Laajat yhtenäiset metsä- ja peltoalueet. FCG. https://www.vihti.fi/wp-content/uploads/2020/01/Vihti_laajat_yhtenaiset_pelto_ja_metsaalueet_Raporttiluonnos_20062019.pdf

Vihdin kunta, 2022. Vihdin strateginen yleiskaava. <https://www.vihti.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaavoitus/yleiskaavoitus/vihdin-strateginen-yleiskaava/>

Vihdin kunta, 2025. Kaavoituskatsaus 2025. <https://www.vihti.fi/wp-content/uploads/2025/12/kaavoituskatsaus-2025.pdf>

Vihdin kunta, 2024. Kaavoituskatsaus 2024. <https://www.vihti.fi/wp-content/uploads/2024/12/kaavoituskatsaus-2024-ja-kaavoitusohjelma-2025-2028-2.pdf>

Vihdin kunta, 2025. Luontoselvitys - Nummela osayleiskaava. Pro Agria Etelä-Suomi ry / MKN Maisemapalvelut.

Vihdin kunta, 2025. Nummela osayleiskaavan arkeologinen inventointi. Mikroliitti Oy.

Vihdin kunta, 2025. Nummela osayleiskaava-alueen kulttuuriympäristöselvitys. Arkkitehtitoimisto Krista Karlsson.

Vihdin kunta, 2025. Siniviherrakenne ja ekologinen verkosto - Nummela osayleiskaava. Pro Agria Etelä-Suomi ry / MKN Maisemapalvelut.

Väylävirasto, 2022. Hyvinkää–Karjaa-rataosan kulttuuriympäristön inventointi. Väyläviraston julkaisuja 20/2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-317-957-8>

*Lintutorni Ridalinlahdella (Kuva © Sami Lamberg, Kapina).
Raportin valokuvat © Vihdin kunta*

